

Pohjois-Karjalan hyvinvointialue

Osavuosisikatsaus 3/2023

Sisällysluettelo

1	Johdanto	2
2	Hyvinvointialueen strategiset tavoitteet ja mittarit	2
2.1	Strategiset tavoitteet ja niiden toteutuminen	3
3	Talousarvion toteutuminen	5
3.1	Käyttötalous	5
3.2	Talousarvion toteutumiseen liittyvät riskit.....	7
3.3	Investoinnit	9
3.4	Rahoitus	10
3.5	Henkilöstö	11
3.6	Riskien hallinta	13
4	Talouden tavoiteohjelma ja sen toteutuminen	15
4.1	Talouden tavoiteohjelma	15
4.2	Tavoiteohjelman toimialuekohtainen tarkastelu.....	16
4.2.1	Yhteiset palvelut	16
4.2.2	Terveys- ja sairaanhoitopalvelut	17
4.2.3	Ikäihmisten palvelut.....	17
4.2.4	Perhe- ja sosiaalipalvelut	18
4.2.5	Pelastuslaitos	18
5	Toimialueiden tavoitteet ja tunnusluvut.....	19
5.1	Yhteiset palvelut	19
5.2	Terveys- ja sairaanhoitopalvelut	21
5.3	Ikäihmisten palvelut	24
5.4	Perhe- ja sosiaalipalvelut	26
5.5	Ympäristöterveydenhuolto	29
5.6	Pelastuslaitos.....	30
5.7	Tytäryhtiöt.....	33
6	Tuloslaskelmat	34

1 Johdanto

Hyvinvointialueen toiminnan ja talouden toteutumista käsitellään kuukausittain raportointijohtoryhmässä ja aluehallituksessa. Lisäksi taloudesta ja sitovien tavoitteiden toteutumisesta raportoidaan osavuosikatsauksilla aluevaltuustolle, aluehallitukselle ja tarkastuslautakunnalle. Osavuosikatsaus laaditaan kolme kertaa vuodessa; tammi-maaliskuun, tammi-kesäkuun ja tammi-syyskuun tiedoilla. Neljäs eli viimeinen raportti on tilinpäätös, joka kattaa koko vuoden seurannan. Aluevaltuustoon nähden sitovien tavoitteiden toteutumista seurataan osavuosikatsausten yhteydessä ja arvioidaan tilinpäätöksessä.

Talouden tavoiteohjelman toteutumista seurataan myös kuukausittain johtoryhmässä ja aluehallituksessa. Aluevaltuustolle talouden tavoiteohjelman toteutumisesta raportoidaan osavuosikatsausten yhteydessä.

2 Hyvinvointialueen strategiset tavoitteet ja mittarit

Valtioneuvosto on vahvistanut kansalliset tavoitteet sosiaali- ja terveydenhuollolle sekä pelastustoimelle vuosille 2023–2026. Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen strategiset tavoitteet ovat linjassa kansallisten tavoitteiden kanssa ja ne on kuvattu kuvassa 1.

Strategiset tavoitteet

1. Toimintamme lähtökohtana on ennaltaehkäisy sekä hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen yhteistyössä asukkaiden ja yhteistyökumppaneiden kanssa.
2. Monikanavainen palveluverkkomme vastaa väestön palvelutarvetta.
3. Palvelujen saatavuus, saavutettavuus ja oikea-aikaisuus paranevat.
4. Johtamistamme ja palvelujen kehittämistä ohjaa henkilöstön osallistaminen toiminnan jatkuvaan parantamiseen sekä toimintatapojen yhtenäistämiseen.
5. Huolehdimme henkilöstön riittävydestä, osaamisesta, työhyvinvoinnista ja sitoutuneisuudesta.
6. Toimintamme on tuloksellista, laadukasta ja kustannusvaikuttavaa.
7. Toimintamme on pitkäjänteistä, tulevaisuuteen katsovaa ja päätöksenteko lapsen edun mukaista.

Siun
SOTE

Pohjois-Karjalan hyvinvointialue | www.siunsote.fi

Kuva 1. Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen strategiset tavoitteet

2.1 STRATEGISET TAVOITTEET JA NIIDEN TOTEUTUMINEN

Aluevaltuustoon sitovia tavoitteita ja niistä johdettuja mittareita (taulukko 1.) seurataan joko kuukausittain tai vuositasolla. Mittaristoa käsitellään kuukausittain raportointijohdoryhmässä ja aluehallituksessa. Aluevaltuustolle mittariston toteutumisesta raportoidaan osavuosikatsausten yhteydessä. Strategiset mittarit on johdettu hyvinvointialuestrategian seitsemästä strategisesta tavoitteesta.

Hyvinvointialueen strategiset tavoitteet	Strateginen mittari	Mittarin tavoite	Mittarin tavoitearvo	Toteuma	Status	Aikaleima
Toimintamme lähtökohtana on ennaltaehkäisy sekä hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen yhteistyössä asukkaiden ja yhteistyökumppaneiden kanssa	Hyte-kerroin	Kasvaa vuoteen 2022 verrattuna	≥ 45		Valmistuu myöhemmin	
Monikanavainen palveluverkkomme vastaa väestön palvelutarvetta	Palveluverkkosuunnitelman uudistaminen	Tehty kesäkuun loppuun mennessä, sitä ennen kuukausittaisena tavoitteena 16.7 prosenttiyksikön kasvu	100%	100 %	Tavoitteessa	30.06.2023
Palvelujen saatavuus, saavutettavuus ja oikea-aikaisuus paranevat	Lakisääteiset hoito- ja palveluajat	Kokonaistaso paranee vuoteen 2022 verrattuna	> 80,0 %	84,8 %	Tavoitteessa	30.09.2023
Johtamamme ja palvelujen kehittämistä ohjaa henkilöstön osallistaminen toiminnan jatkuvaan parantamiseen sekä toimintatapojen yhtenäistämiseen	Tyhy-kyselyn johtamisen mittari	Kokonaistaso paranee vuoteen 2022 verrattuna	Kyllä/ei		Valmistuu myöhemmin	
Huolehdimme henkilöstön riittävydestä, osaamisesta, työhyvinvoinnista ja sitoutuneisuudesta	Henkilöstön pitovoima	Vakituisen henkilöstön lähtövaihtuvuus alle tavoitetaso	≤ 10 %	7,2 %	Tavoitteessa	30.09.2023
Huolehdimme henkilöstön riittävydestä, osaamisesta, työhyvinvoinnista ja sitoutuneisuudesta	Työkykyisten päivien määrä / htv2	Kasvaa 4 % vuoteen 2022 verrattuna	> 1 päivää/htv2	14,1 %	Tavoitteessa	30.09.2023
Toimintamme on tuloksellista, laadukasta ja kustannusvaikuttavaa.	Vuosikate	Vähintään poistojen suuruinen	≥ 14,4 M€	-7,0 M€	Ei tavoitteessa	30.09.2023
Toimintamme on pitkäjänteistä, tulevaisuuteen katsovaa ja päätöksenteko lapsen edun mukaista	Strategisen tavoitteen erillinen laadullinen arviointi	Strateginen tavoite toteutuu	Kyllä/ei		Valmistuu myöhemmin	

Taulukko 1. Strategisista tavoitteista johdetut aluevaltuustoon nähden sitovat mittarit hyvinvointialueen tasolla

- 1) Tavoitteenamme on, että toimintamme lähtökohtana on ennaltaehkäisy sekä hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen yhteistyössä asukkaiden ja yhteistyökumppaneiden kanssa. Tämä strategisen tavoitteen mittarina käytetään hyte-kerointa, joka on yksi valtion rahoitukseen vaikuttavista tekijöistä. Mittarin osalta tavoitellaan hyte-kertoimen kasvamista vuoden 2023 rahoituksessa käytetystä tasosta, joka on ollut 43,8. Vuodelle 2023 asetettu tavoite on 45, tätä mittaria on mahdollista seurata kerran vuodessa, joten se valmistuu myöhemmin.
- 2) Tavoitteenamme on, että monikanavainen palveluverkkomme vastaa väestön palvelutarvetta. Hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelustrategia ja sitä konkretisoiva palveluverkkosuunnitelma on valmistunut ja hyväksytty kesäkuun aluevaltuuston kokouksessa. Tämä tavoite on siten toteutunut.
- 3) Tavoitteenamme on, että palvelujen saatavuus, saavutettavuus ja oikea-aikaisuus paranevat vuoden 2023 aikana. Tähän liittyvän mittarin osalta tavoitellaan hyvinvointialueen lakisääteisten hoito- ja palveluaikojen kokonaistason paranemista vuoteen 2022 verrattuna. Hyvinvointialueella toimialueiden mittareiden keskiarvo on syyskuun lopussa 84,8 %, joka on tavoitetaso 80 % yläpuolella eli tämä tavoite on tällä hetkellä toteumassa. Vuoden 2024 talousarviossa tullaan huomioimaan lisäpanostukset

palvelujen lakisääteisyys saavuttamiselle, mikä on tärkeää huomioida myös strategisen mittarin tavoitearvon asettamisessa.

- 4) Tavoitteenamme on, että johtamistamme ja palvelujen kehittämistä ohjaa henkilöstön osallistaminen toiminnan jatkuvaan parantamiseen sekä toimintatapojen yhtenäistämiseen. Tämän tavoitteen mittaamista seurataan kerran vuodessa tyhy-kyselystä saatavalla johtamisen mittarilla, jonka kokonaistason halutaan paranevan vuoteen 2022 verrattuna, joten se valmistuu myöhemmin.
- 5) Tavoitteenamme on, että huolehdimme henkilöstön riittävydestä, osaamisesta, työhyvinvoinnista ja sitoutuneisuudesta. Henkilöstö on organisaation tärkein voimavara ja siksi tätä tavoitetta halutaan seurata kahdella mittarilla. Tavoittelemme henkilöstön pitovoiman kasvattamisesta vuoden 2022 tasosta, mittarin tavoitearvona vakituisen henkilöstön lähtövaihtuvuuden halutaan olla enintään 10. Lisäksi tavoittelemme työkykyisten päivien lisääntymistä neljällä prosentilla. Näitä mittareita on mahdollista tarkastella kuukausittain. Henkilöstöön liittyvien tietojen saatavuutta on alkuvuoden aikana vaikeuttanut henkilöstöhallinnon tietojärjestelmän ohjelmistomuutos, jossa on esiintynyt sekä järjestelmätoimittajasta että palveluntuottajasta johtuvia ongelmia. Syyskuun tietojen mukaan vakituisen henkilöstön pitovoima olisi lisääntymässä, koska henkilöstön lähtövaihtuvuus on tavoitteen mukainen eli alle kymmenen prosenttia (7,2 %). Myös työkykyisten päivien määrä on tavoitteen mukaisesti lisääntymässä, koska sairauspoissaolot ovat vähentyneet yli 14 prosenttia edellisestä vuodesta.
- 6) Tavoitteenamme on, että toimintamme on tuloksellista, laadukasta ja kustannusvaikuttavaa. Hyvinvointialueen rahoitusmallissa vuosikate on tunnusluku, jonka perusteella tulevien vuosien lainanottovaltuudet määritellään. Ensimmäisen toimintavuotemme tavoitteena on, että vuosikate on vähintään poistojen suuruinen, joka tarkoittaa 14,4 milj. euron tasoa. Tämä taso on mahdollista saavuttaa vasta ylimääräisen kertaerän kohdentumisen myötä, jonka huomioiminen vuoden 2023 talousarviossa vaatii alkuperäisen talousarvion muuttamista. Hyvinvointialuetasolla tavoitteen toteutumista seurataan tilikauden tulosennusteen perusteella kuukausittain. Ylimääräisen kertaerän määrä on tarkentunut päivitettyjen rahoituslaskelmien myötä n. 43,8 milj. euroon, mutta sen arvioitua suuremmasta määrästä huolimatta talouskehitys näyttää siltä, että asetettu vuosikatetavoite ei tule toteutumaan.
- 7) Tavoitteenamme on, että toimintamme on pitkäjänteistä, tulevaisuuteen katsovaa ja päätöksentekolapsen edun mukaista. Tämän tavoitteen mittaamista kannattaa tehdä ensimmäisenä toimintavuotena erillisellä laadullisella arvioinnilla. Laadullinen arviointi tehdään kerran vuodessa osana tilinpäätöstä.

3 Talousarvion toteutuminen

Talousarvio muodostuu käyttötalous- ja tuloslaskelmaosasta sekä investointi- ja rahoitusosasta.

Käyttötalousosassa asetetaan palvelutavoitteet sekä budjetoidaan niiden järjestämisen vaatimat menot ja tulot. Investointiosassa budjetoidaan pitkävaikutteisten tuotantovälineiden kuten rakennusten, kiinteiden rakenteiden ja kaluston hankinta, rahoitusosuudet ja omaisuuden myynti. Tuloslaskelmaosassa osoitetaan tulorahoituksen riittävyys käyttömenoihin ja poistoihin. Rahoitusosassa osoitetaan yhteenvetona rahan lähteet ja käyttö.

3.1 KÄYTTÖTALOUS

Talousarvio ja taloussuunnitelma on laadittu tuloslaskelman muotoon (luku 6). Toimialueiden lyhennytyssä tuloslaskelmassa esitetään ulkoiset tulo- ja menoerät (luku 5). Talouden tavoiteohjelmaa käsitellään erikseen luvussa 4.

Valtion rahoitukseen tulleet useat muutokset syksyllä 2022 tekivät talousarvion 2023 laatimisesta haastavaa. Aluevaltuusto hyväksyi valtion päivitettyjen rahoituslaskelmien muutoksien myötä talousarvion kuluvalle vuodelle lopulta 11,9 milj. euroa alijäämäiseksi. Tammikuun 2023 alussa VM julkaisi lopullisen hyvinvointialueiden maksatusaikataulun, jossa Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen rahoitus pieneni vielä 0,9 milj. euroa. Valtion rahoitukseen on tulossa lisäksi ylimääräinen kertaerä, koska kuntien ilmoittamat talousarviotiedot poikkeavat kuntien 2022 tilinpäätöksen ennakkotiedoista valtakunnallisesti noin 600 milj. euroa. Ensimmäinen valtion huhtikuussa tekemä arvio kertaerän suuruudesta Siun sotelle oli noin 42 milj. euroa. Tuo kertaerä koostui valtion siirtymätasauksen alenemisesta (85 milj. euroa -> 65 milj. euroa) sekä Pohjois-Karjalan laskennallisesta osuudesta valtion noin 600 milj. euron lisärahoitukseen. Tämä arvio kertaerän suuruudesta tarkentui 10.10. ja sen mukaan kertaerän suuruus tulee olemaan noin 43,8 milj. euroa. Talousarvioon ei esitetä 3. osavuosisikatsauksen yhdessä muutoksia vaan talousarviomuutokset tuodaan erillisessä pykälässä aluehallituksen ja -valtuuston käsittelyyn marras-/joulukuussa. Tästä syystä muutettu talousarvio perustuu 2. osavuosisikatsaukseen, jolloin tehtiin ainoastaan kustannusneutraaleja muutoksia toimialueiden välillä, jotka johtuivat pääasiassa talouden tavoiteohjelman tarkemmasta kohdentumisesta.

Kuluvan vuoden talouden ennustamisen haastavuutta on lisännyt lukuisat oman organisaation ulkopuolelta tulevat muutokset tai muutosarviot. Taulukossa 2. on esitetty hyvinvointialueen talousarvion tiedossa olevat talouteen vaikuttavat muutostekijät eriteltynä.

milj. euroa	TA 2023	MTA 2023	TPE 2023 OVK1	TPE 2023 OVK2	TPE 2023 OVK3	Ero rahoituksessa : ennakko vs. päätös	TAO:n toteutumien virkamies arvio	Kerta-korvaus	Valtion-avustus (350M€)	Asumis-palvelut	Pelan-työaika	Loma-palkka-velka	Yksityisen sektorin palkkavaikutukset	Muut talous arvion poikkeamat	Erotus TPE vs MTA, M€
Toimintatuotot	111,2	113,6	120,2	121,0	121,1	0,0	0,0	0,0	3,3	0,0	0,0	0,0	0,0	4,2	7,5
Myyntituotot	32,4	32,1	33,2	33,4	32,9									0,8	0,8
Maksutuotot	51,0	51,4	53,6	54,5	54,6									3,3	3,3
Tuet ja avustukset	15,3	17,1	20,4	20,2	20,5				3,3					0,1	3,4
Muut toimintatuotot	12,5	13,0	13,0	13,0	13,0									0,0	0,0
Toimintakulut	819,8	822,4	878,3	881,5	881,8	0,0	0,0	0,0	0,0	18,0	0,8	3,0	6,6	31,0	59,4
Henkilöstökulut	448,0	444,5	445,9	443,0	443,2						0,8	3,0	6,6	-11,7	-1,3
Palvelujen ostot	252,7	263,9	315,4	321,8	321,4					18,0				39,6	57,6
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	58,6	57,3	60,3	60,7	60,4									3,1	3,1
Avustukset	17,4	14,6	14,6	14,0	14,8									0,1	0,1
Muut toimintakulut	43,1	42,1	42,1	42,0	42,1									0,0	0,0
Toimintakate	-708,6	-708,8	-758,1	-760,5	-760,8	0,0	0,0	0,0	3,3	-18,0	-0,8	-3,0	-6,6	-26,8	-51,9
Valtion rahoitus	713,5	713,5	754,6	754,6	756,4	-0,9		43,8						0,0	42,9
Rahoitustuotot ja -kulut	-2,7	-2,5	-2,5	-2,6	-2,6									-0,1	-0,1
Vuosikate	2,2	2,2	-6,0	-8,5	-7,0	-0,9	0,0	43,8	3,3	-18,0	-0,8	-3,0	-6,6	-27,0	-9,1
Poistot ja arvonalentumiset	14,4	14,4	14,4	14,4	14,4									0,0	0,0
Tilikauden tulos	-12,2	-12,2	-20,4	-22,8	-21,3	-0,9	0,0	43,8	3,3	-18,0	-0,8	-3,0	-6,6	-27,0	-9,1
Poistoeron muutos	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3									0,0	0,0
Tilikauden ylijäämä/alijäämä	-11,9	-11,9	-20,0	-22,5	-21,0	-0,9	0,0	43,8	3,3	-18,0	-0,8	-3,0	-6,6	-27,0	-9,1

Taulukko 2. Tilinpäätösnuste sekä ennusteeseen vaikuttavat muutostekijät eriteltyinä

Syyskuun tulosenuste on laadittu tiedossa olevien talousarviomuutostekijöiden sekä alkuvuoden toteuman perusteella. Tulosenusteeseen vaikuttaviin muutostekijöihin liittyen valtio on myöntänyt hyvinvointialueille 350 milj. euroa erillistä valtionavustusta toiminnan vakiinnuttamiseen ja kehittämiseen. Pohjois-Karjalan osuus tästä valtionavustuksesta on lähes 10,7 milj. euroa, jota on mahdollista käyttää vuoden 2025 loppuun saakka. Vuodelle 2023 tästä erästä on ennusteessa huomioitu noin kolmasosa eli 3,3 milj. euroa. Muita muutoksia toimintatuotoissa ei muutettuun talousarvioon verrattuna ole juurikaan tiedossa.

Valtionrahoituksessa on huomioitu lopullisen rahoituspäätöksen 0,9 milj. euron vähenemä sekä n. 43,8 milj. euron ylimääräinen kertaerä.

Toimintakuluissa tulosenusteeseen vaikuttavien muutostekijöiden suhteen merkittävin yksittäinen talouteen vaikuttava tekijä on yksityisten palvelutuottajien hoiva-asumiseen tekemät hintojen korotukset, joiden kustannusvaikutusten arvioidaan olevan vähintään 18 milj. euron luokkaa. Kokonaisuutena palvelujen ostojen arvioidaan ylittävän alkuperäinen talousarvio noin 69 milj. euroa ja muutettu talousarvio puolestaan olisi ylityksessä noin 58 milj. euroa. Tämä ylitys koostuu yksityisten palvelutuottajien hintojen korotuksesta sekä lähes 40 milj. euron muusta lähinnä asiakaspalvelujen ostojen ylityksestä. Palvelujen ostojen alkuperäinen talousarvio on noin 40 milj. euroa edellisvuoden toteumaa pienempi, joten palvelujen ostojen liian tavoitteellinen talousarvio tulee ylittämään merkittävästi talouden tavoiteohjelman toteuttamisesta huolimatta.

Henkilöstökuluihin on tulossa ylimääräistä kasvupainetta arviolta noin 6,6 milj. euroa vientialojen palkankorotusten myötä, koska hyvinvointialueiden työntekijöiden palkkaratkaisu oli osittain kytketty vientialojen palkkaratkaisuun. Lisäksi pelastuslaitoksen työaikaneuvottelut poikkeusluvan mukaisesta työajasta ovat tuomassa noin 0,8 milj. euron ylimääräisen kustannusvaikutuksen talousarvioon nähden. Lääkärien virka- ja työehtosopimuksen uusi palkkauksen uraporrasjärjestelmä kesken sopimuskauden on myös huomioitu henkilöstökulujen ennusteessa, tämän arvioidaan aiheuttavan kustannusten nousua loppuvuoden aikana. Henkilöstön saatavuus on tällä hetkellä organisaation suurin haaste ja henkilöstökulujen alkuvuoden kehityksen

perusteella näyttää, että muilta osin henkilöstökulut tulisivat alittumaan lähes 12 milj. euroa. Kokonaisuutena henkilöstökulujen arvioidaan toteutuvan sekä talousarviota että muutettua talousarviota pienempinä. Lomapalkkavelan kasvua henkilöstökuluissa arvioidaan olevan noin 3 milj. euroa.

Materiaaliostoissa talousarvio näyttäisi osoittautuvan myös liian tavoitteelliseksi ja ylitystä tässä kulueräkokonaisuudessa arvioidaan tulevan noin 3 milj. euroa. Avustuksista varsinkin ikäihmisten palveluissa siirtymää palveluseleleistä palvelujen ostojen piiriin näyttäisi edelleen olevan. Muut toimintakulut ja avustukset näyttäisivät toteutuvan muutetun talousarvion mukaisesti.

Kun tiedossa olevat arviot sekä tulo- että menupuolen merkittävimmistä tekijöistä huomioidaan, hyvinvointialueen kuluva vuosi on muodostumassa alijäämäiseksi parhaillaan toteutuksessa olevasta talouden tavoiteohjelmasta huolimatta. Kolmannen osavuosikatsauksen tietojen perusteella laaditun tuloslaskelmaennusteen mukaan kuluva vuosi olisi päätymässä noin 21,0 milj. euroa alijäämäiseksi, mikä on aikaisempia ennusteita noin 1,5 milj. euroa parempi tulos. Muutokseen vaikuttaa valtion tulopuolen rahoitukseen kohdistuvan n. 1,8 milj. euron kertaerän kasvu.

Aluehallituksen hyväksymän talousarvion täytäntöönpano-ohjeen mukaan talouden toteutumista on arvioitava kokonaisuutena ja aluehallitukselle laaditaan tulosenuste sekä katsaus strategisten mittareiden ja talouden tavoiteohjelman toteumasta kuukausiraportoinnin yhteydessä. Mikäli talousarvio uhkaa ylittyä, on ryhdyttävä toimenpiteisiin talousarviossa pysymiseksi. Aluehallitus päätti nimetä erillisen taloustyöryhmän maaliskuun kokouksessaan, jonka tehtävänä on yhteistyössä linjata, ohjata ja seurata hyvinvointialueen talouden johtamista ja tukea talousasioihin liittyvää valmistelua.

Aluehallituksen nimeämä taloustyöryhmä on kokoontunut 7 kertaa. Työryhmä on keskittynyt yhteisen tilannekuvan ja talustilanteen tasapainottamisen korjausliikkeiden pohtimiseen, johon kuuluvat tärkeänä osana henkilöstön osallistaminen sekä laadukas ja oikea-aikainen viestintä. Työryhmä on myös pyrkinyt laatimaan pidemmän aikavälin tilannekuvan vuoteen 2026 saakka, jonka perusteella aluehallitus ensimmäisen kerran päätti 30.6.2023 kokouksessaan talousarvion 2024 valmisteluperiaatteet. Näitä periaatteita ja talousarviokehystä vuodelle 2024 päivitettiin 13.10.2023 aluehallituksen kokouksessa siten, että lakisääteisyysasteittäinen parantaminen mahdollistuu. Lisäksi työryhmä on pohtinut uudenlaista panos/hyöty-tulokulmaa vuoden 2024 talousarvion valmistelua varten, jota hyödynnetään valmisteilla olevan uudistusohjelman toteutuksessa.

3.2 TALOUSARVION TOTEUTUMISEEN LIITTYVÄT RISKIT

TA23-kirjassa on nostettu esille talousarvion toteutumiseen liittyviä riskejä. Rahoituslain muutokseen liittyvä riski ei ole toteutumassa, koska ylimääräinen kertaerä kuntien tilinpäätöstietojen perusteella tullaan maksamaan siten, että se kohdistuu vuodelle 2023.

Inflaation tarkistamiseen liittyvä riski puolestaan on toteutumassa. Isojen hoivapalveluyritysten hintojen korotukset ylittävät talousarviovaraukset vähintään 18 milj. eurolla ikäihmisten palveluissa. Myös muilla palveluja tuottavilla toimialueilla on havaittavissa vastaavaa talusongelmaa vaikkakin pienemmässä mittakaavassa. Tähän

liittyvät eurovaikutukset saattavat tarkentua loppuvuoden edetessä, nyt nämä arviot on huomioitu talousarvion muissa ylityksissä.

Pelastuslaitoksen työaikaneuvotteluihin poikkeusluvan mukaiseen työaikaan liittyvä riski on toteutumassa. TA23-kirjassa riskin arvioitiin olevan jopa 1,2 milj. euroa, mutta tällä hetkellä näyttää, että kustannusvaikutus tulisi olemaan noin 0,8 milj. euroa.

Talouden tavoiteohjelman toteuttaminen etenee pääosin suunnitellusti. Tavoiteohjelmaan liittyvästä palveluverkon päivittämisestä on aluevaltuuston päätös kesäkuulta, joten sen valmistelua on mahdollista edistää. Organisaatiomuutoksien valmistelu on osittain vielä kesken, joten tähän liittyvä valmistelu on realisoitumassa myöhemmin.

Henkilöstön sairauspoissaolojen kehitys on kuluvan vuoden aikana toteutunut tavoitteen suuntaisesti, mikä toivottavasti näkyy myös kuormittuneisuuden vähenemisenä. Henkilöstön saatavuuteen liittyvät haasteet puolestaan ovat edelleen olemassa, joten tähän kokonaisuuteen liittyvien riskien toteutuminen on edelleen todennäköistä. Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen on varmistettava, että palkkaustaso on kilpailukykyinen yhteistoiminta-alueen sisällä ja laajemminkin, koska se vaikuttaa osaltaan osaavan ja ammattitaitoisen henkilökunnan saatavuuteen ja tällä on heijastusvaikutusta myös nykyisen henkilöstön pitovoimaan.

3.3 INVESTOINNIT

Vuosien 2023–26 investointisuunnitelma piti poikkeuksellisesti toimittaa ministeriöille syyskuun 2022 loppuun mennessä. Aluevaltuusto käsitteli ja hyväksyi ministeriöihin toimitetun investointisuunnitelman 27.9.2022 kokouksessaan. STM puolestaan ilmoitti ministeriöihin lähetetyn Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen investointisuunnitelman hyväksymisestä 22.11.2022. Taulukossa 3. näkyy kuluvan vuoden investointien toteutuminen.

Investointisuunnitelma 2023-2026 (1000 €)	Talousarvio 2023	Toteuma 1-3/2023	Toteuma 1-6/2023	Toteuma 1-9/2023	Talousarvion toteuma%
Pysyvät vastaavat	25 518	3 549	8 924	12 899	51 %
Rakennukset	17 840	3 000	7 366	10 887	61 %
<i>Sosiaali- ja terveydenhuolto</i>	17 840	3 000	7 366	10 887	61 %
E-hanke	14 750	2 468	5 753	8 449	57 %
Muut rakennushankkeet	3 090	532	1 613	2 438	79 %
<i>Pelastustoimi</i>	0	0	0	0	
Laite- ja kalustohankinnat	5 458	0	989	1 443	26 %
<i>Sosiaali- ja terveydenhuolto</i>	4 238	0	346	683	16 %
E-hankkeen laitteet ja kalusto	259	0	0	0	0 %
Vuokrakohteiden kalusteet	1 054	0	0	30	3 %
Muut laitteet ja kalustot	2 924	0	346	653	22 %
<i>Pelastustoimi</i>	1 220	0	643	760	62 %
Pelastustoimi	500	0	24	37	7 %
Ensihoitopalvelut	720	0	619	723	100 %
ICT ja muut aineettomat hyödykkeet	2 220	0	0	0	
<i>Sosiaali- ja terveydenhuolto</i>	2 220	0	0	0	
Sosiaalihuollon lakisääteiset muutokset	736	0	0	0	
Muut ICT investoinnit	1 484	0	0	0	
<i>Pelastustoimi</i>	0	0	0	0	
Muut investoinnit	0	549	569	569	
Investointituet	350	0	0	0	

Taulukko 3. Hyvinvointialueen investointisuunnitelman toteutuminen

Vuosien 2023–26 investointisuunnitelman rakennushankkeista E-hankkeen kokonaiskustannusarvio on noin 69,7 milj. euroa sisältäen toimintavarustuksen. Vuoden 2023 budjetti on noin 14,8 milj. euroa, josta elokuun lopussa on toteutunut n. 8,4 milj. euroa (57 %). E-hanke kokonaisuudessaan on vaarassa ylittää indeksillä korjatun budjetin n. 1,5 milj. eurolla, mikä tarkoittaa erityistä tarveharkintaa hankkeen etenemisessä, jotta hanke toteutuu hyväksytyjen suunnitelmien mukaisesti. E-hankkeen 1. vaihe on valmistumassa kesällä 2024 ja E-hanke kokonaisuudessaan valmistuu keväällä 2026.

Muista rakennushankkeista Tikkamäelle G-siiven pohjakerrokseen rakennetun päihdelääketieteen yksikön rakennustyöt ovat päättyneet ja kohde valmistui 11.8.2023 ja on otettu käyttöön syyskuun aikana. Kustannusarvio hankkeelle kokonaisuudessaan on 3,0 milj. euroa, josta kuluvan vuoden osuus on 2,2 milj. euroa. Honkalammen A-talon muutostyöt käynnistyivät helmikuussa 2023. Tiloihin tehdään toimisto- ja työtiloja sekä loppuosa vanhasta ravintokeskuksesta puretaan. Tilat valmistuivat syyskuun lopussa 2023. Budjetti vuodelle 2023 on 0,7 milj. euroa, josta on toteutunut noin 0,5 milj. euroa (70 %).

Kokonaisuudessaan hyvinvointialueen rakennusinvestoinneista on toteutunut kolmannella kvartaalilla noin 10,9 milj. euroa (61 %). Laitte- ja ICT-investointien hankinnat ovat käynnistyneet loppuvuospainotteisesti ja toteuma on 1,4 milj. euroa (26 %). Muissa investoinneissa näkyy 0,5 milj. euron sijoitus Islabin peruspääomaan, koska vuoden 2022 lopussa purkautuneen liikelaitoskuntayhtymän toiminta siirtyi uuteen hyvinvointiyhtymään. Investointien kokonaistoteuma syyskuun lopussa on 12,9 milj. euroa (51 %).

Investointeja vastaavat sopimuskohteet ovat toteutuneet investointisuunnitelman mukaisesti. Lieksan kaupungin kilpailuttaman vuokranantajan taseeseen rakennettavan sote-aseman toteutussuunnittelu on valmistunut elokuun loppuun mennessä. Rakentaminen on alkanut maarakennustöillä. Lieksan sote-aseman vuokratustannukset pysyvät aiemmin laaditun kustannusarvion sisällä. Hanke etenee toteutusaikataulun mukaisesti.

Outokummun sote- ja pelastusasema ovat edenneet rakentamisvaiheeseen ja kohteet valmistuvat suunnitellusti lokakuun 2024 loppuun mennessä. Outokumpuun on rakenteilla myös uusi asumisyksikkö, joka valmistuu kesäkuussa 2024. Asumisyksiköitä on rakenteilla Outokummun lisäksi Polvijärvelle sekä Liperiin. Polvijärven kohteen on määrä valmistua maaliskuussa 2024 ja Liperin uudisrakennus puolestaan on valmistunut syyskuussa 2023. Nurmekseen on suunnitteilla Kotirinteen asumisyksikkö, johon siirtyy Kuusikummun asumisyksikön toiminta. Kohde on suunniteltu toteutettavan vuosien 2024–2025 aikana. Kotirinne toteutetaan olemassa olevaan kaupungin omistamaan kiinteistöön muutostyönä.

3.4 RAHOITUS

Hyvinvointialueen maksuvalmius on ollut alkuvuodesta hyvällä tasolla, koska valtionrahoituksen maksuaikataulu on alkuvuospainotteinen. Edellisen vuoden kuntayhtymän alijäämä on katettu jäsenkuntien toimesta kolmessa tasasuuruudessa erässä. Tämän myötä maksuvalmiuden oletetaan pysyvän hyvällä tasolla myös tulevana kuukausina. Tytäryhtiöiden konsernitililimiittien määrittely vastaamaan parin kuukauden liikevaihtoa on mahdollistanut yhtiöiden toiminnan turvaamisen maksuvalmiuden näkökulmasta myös hyvinvointialueen toiminnan aikana.

Hyvinvointialueen kuluvan vuoden talousarviossa on merkitty otettavaksi uutta pitkäaikaista lainaa 25,5 milj. euroa ja lyhennettäväksi vanhoja lainoja 14,5 milj. euroa. Nettolainanotoksi muodostuu näin ollen 11,0 milj. euroa. Pitkäaikaisten lainojen lisäyksen on suunniteltu kohdistuvan pääasiassa E-hankeeseen. Pitkäaikaisen lainan kilpailutus on tarkoitus tehdä viimeistään marraskuussa 2023.

Maksuliikenteen kilpailutus vuoden 2024 alusta lukien on valmistunut, kilpailutuksen voitti Pohjois-Karjalan Osuuspankki, mikä tarkoittaa yhteistyön jatkumista maksuliikenteen osalta myös jatkossa. Korkomarkkinoilla on tapahtunut merkittävä muutos edellisestä vuodesta, kun pitkään jatkunut negatiivisten korkojen aika on normalisoitunut. Alkuvuoden aikana on keskusteltu useiden rahoituslaitosten kanssa hyvinvointialueen hyvän maksuvalmiustilanteen hyödyntämisestä taloudellisesti, tähän liittyviä ratkaisuja on saatu toteutukseen ja niistä saatavia taloudellisia hyötyjä on huomioitu myös talouden tavoiteohjelmassa. Korkokustannusten merkittävä nousu asettaa paineita myös korkokulujen hallintaan. Siihen pyritään edelleen varautumaan riittäväillä korkosuojauksilla.

Hyvinvointialueen pitkäaikaisten lainojen kokonaismäärä syyskuun lopussa oli 170 milj. euroa, mikä on noin 19,3 % hyvinvointialueen toimintakulujen ennusteesta. Konsernitiasolla lainojen kokonaismäärä puolestaan oli 192 milj. euroa.

3.5 HENKILÖSTÖ

Laadukkaiden ja riittävien sote-palvelujen saatavuus edellyttää osaavaa henkilöstöä. Sote-henkilöstön riittävyys ja saatavuus ovat heikentyneet merkittävästi viime vuosina niin valtakunnallisella kuin kansainväliselläkin tasolla. Pohjois-Karjalassa lääkäreiden saatavuus on ollut jo pitkään haaste. Parin viimeisen vuoden aikana myös hoitohenkilöstön sekä eräiden muiden henkilöstöryhmien (esimerkiksi sosiaalityöntekijät ja psykologit) saatavuus on heikentynyt merkittävästi.

Taulukossa 4. on kuvattu henkilöstömäärän kehitys toimialueittain vuosien 2021–2023 aikana. Henkilöstömäärä oli 30.9.2023 tilanteessa 7 226 henkilöä, kun se edellisenä vuonna samaan aikaan oli 6 918. Henkilöstömäärän kasvu johtuu opiskeluhuollon henkilöstön siirtymisestä hyvinvointialueelle sekä henkilöstömitoitusten kasvusta sosiaalipalveluissa. Yhteisistä palveluista siirrettiin osa varahenkilöstöstä, eli pitkät sijaiset toimialueille, mikä osaltaan lisää palvelutuotannon toimialueiden henkilöstömääriä ja näkyy yhteisten palvelujen henkilöstömäärän laskuna.

Toimialue	1.1.-30.9.2023	2022	2021	Muutos 2021 - 2023
Ikäihmisten palvelut	2205	1903	1808	22,0 %
Perhe- ja sosiaalipalvelut	1005	903	859	17,0 %
Terveys- ja sairaanhoitopalvelut	2719	2536	2582	5,3 %
Yhteiset palvelut	893	1192	1155	-22,7 %
Ympäristöterveydenhuolto	56	53	53	5,7 %
Pelastuslaitos	348	331	317	9,8 %
Yhteensä:	7226*	6918	6774	5,9 %

Taulukko 4. Henkilöstömäärän kehitys toimialueittain vuosina 2021–2023

Hoito- ja hoivahenkilöstön rekrytointihaasteiden ratkaiseminen edellyttää monenlaisia toimenpiteitä, joista yksi on kansainvälinen rekrytointi. Sen tulee olla pitkäjänteistä ja suunnitelmallista.

Strategiset tavoitteet

Yksi strategisista tavoitteista on, että vakituisen henkilöstön lähtövaihtuvuus (pois lukien eläköityneet ja menehtyneet) on korkeintaan kymmenen prosenttia. Tämä tavoite toteutuu kaikilla toimialueilla (taulukko 5). Pelastuslaitoksella lähtövaihtuvuus on vähäisintä ja kaikilla toimialueilla jäädään alle kahdeksan prosentin.

12 kk:n kumulatiivinen lähtövaihtuvuus ilman eläköityneitä ja menehtyneitä 30.9.2023			
		Vakituisen henkilöstön määrä 30.9.2023	Vaihtuvuus %
Ikäihmisten palvelut	163	2067	7,9 %
Pelastuslaitos	16	296	5,4 %
Perhe- ja sosiaalipalvelut	72	935	7,7 %
Terveys- ja sairaanhoitopalvelut	177	2599	6,8 %
Ympäristöterveydenhuolto	4	52	7,7 %
Yhteiset palvelut	56	819	6,8 %
HVA yhteensä:	488	6768	7,2 %

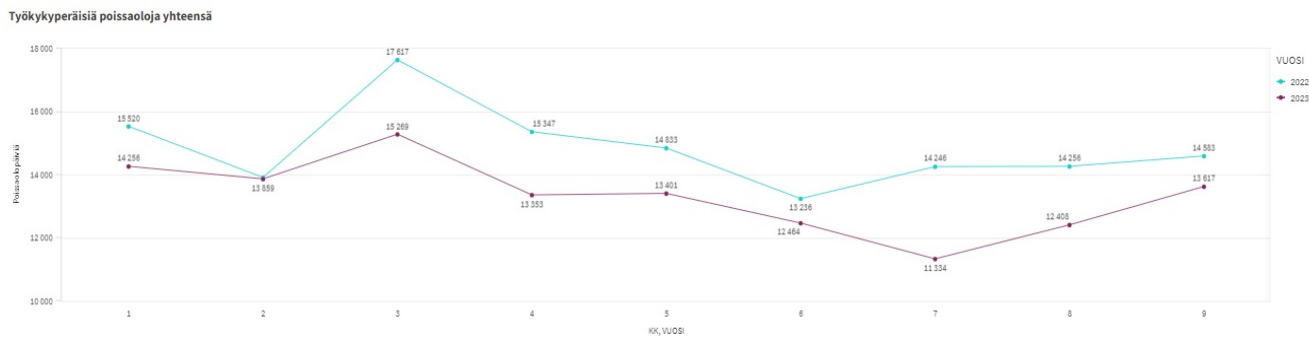
Taulukko 5. Henkilöstön kumulatiivinen lähtövaihtuvuus tammi-syyskuu 2023.

Työkyky

Työkykyperäisiä poissaolopäiviä on ollut tarkasteluajanjaksolla 1.1.2023-30.9.2023 yhteensä 119 380 kappaletta (kuvio 1.) Työkykyperäisten poissaolojen määrä on keskimäärin 16,5 päivää/HTV2. Muutos (-14,1 %) selittyy erityisesti koronan väistymisellä. Sairauspoissaoloista 23 prosenttia on ollut lyhyitä, esihenkilön myöntämiä poissaolojaksoja (28 634 päivää). Työterveyshuollosta myönnetty työkvyttömyyspäivät jakautuvat suurimpien diagnoosiryhmien osalta seuraavasti: mielenterveyden- ja käyttäytymisen häiriöt: 22 085 päivää, kasvua 16,3 prosenttia v. 2022 verrattuna. Tuki- ja liikuntaelinsairaudet 23 531 päivää, lasku 18,2 prosenttia v. 2022 verrattuna. Työterveyshuollon palveluntuottajan osuus myönnettyistä työkvyttömyyspäivistä on hieman yli puolet (52,5 %) kaikista siunsotelaisten työkvyttömyyspäivistä.

Korvaavan työn käyttö on kasvanut tarkasteluajanjaksolla (1.1.2023-30.9.2023) ollen 3 542 päivää, vuonna 2022 vastaavana aikana korvaavaa työtä oli hyödynnetty 2 676 päivänä. On silti huomattava, että korvaavaa työtä on hyödynnetty työssä jatkamisen tai työssä jaksamisen tukena vain 3 % kaikista Siun soten työkvyttömyyspäivistä.

Kaikilla toimialueilla, palvelualueilla ja työyksiköissä tulee edelleen kiinnittää huomiota jatkuvaan työhyvinvoinnin kehittämiseen, hyvään henkilöstöjohtamiseen ja aiempaa ennakoivampaan työkykyjohtamiseen. Motivaatio, osaaminen, työn sisältö, työolosuhteet ja työyhteisö ovat yksilön terveyden lisäksi merkittäviä tekijöitä koettuun työhyvinvointiin ja -työkykyyn liittyen. Hyvä esihenkilötyö on tärkein yksittäinen menestystekijä työhyvinvoinnin kehittämisessä, työkvyttömyyden ehkäisemisessä ja jo syntyneiden sairauspoissaolojen keston lyhentämisessä.

Kuvio 1. Työkykyperäiset poissaolot ajalla 2021–2023 (tammikuu-syyskuu)

Palkkaharmonisointia koskevat keskustason neuvottelut päättyivät erimielisinä 14.6.2023. Erimielisiksi jäätiin harmonisaation kestosta ja muutamista kärkipalkoista. Elokuussa käynnistettiin palkkaharmonisaation käytännön toteutuksen valmistelu. Tavoitteena on saada maksatus toteutettua kevään 2024 aikana, pääosin tammi-helmikuussa. Vuosien 2021–22 osuus harmonisointikustannuksista kuuluu entisen kuntayhtymän omistajakuntien vastuulle ja vuodesta 2023 alkaen puolestaan hyvinvointialueelle. Maksuaikataulun suunnittelu on parhaillaan käynnissä entisten omistajakuntien kanssa.

3.6 RISKIEN HALLINTA

Toimialuejohtajat ovat arvioineet toimialueeseensa kohdistuvat riskit aluehallituksen 26.1.2023 päättämän ohjeen mukaisesti OKV 2:n yhteydessä. Riskikartoitusta ei tämän jälkeen ole systemaattisesti päivitetty. Riskejä on arvioitu riskityypeittäin (strateginen, operatiivinen, taloudellinen, vahinkoriski) niiden vaikutuksen ja todennäköisyyden perusteella. Saadun riskiluvun mukaan riski on joko vähäinen, kohtalainen tai merkittävä. Lisäksi on arvioitu riskin hallinnan tasoa – riittävä, kohtalainen tai riittämätön. Arviointia laajennettiin hallintojohtajan ohjeistamana niin, että kunkin havaitun riskin osalta todetaan keskeisin strateginen tavoite, johon riski liittyy. Hyvinvointialue varmistaa riskienhallinnalla strategisten tavoitteiden toteutumista. Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen strategiset tavoitteet on esitetty edellä kuvassa 1.

Hyvinvointialueen merkittävin riski strategisten tavoitteiden toteutumiselle kaikilla toimialueilla on riittävän henkilökunnan saatavuus. Henkilökunnan saatavuus on valtakunnallinen haaste, eikä siihen ole nopeita ratkaisuja näköpiirissä. Henkilöstöä rekrytoidaan suoraan ja vuokravälitysyhtiön kautta, mutta tarvetta vastaavaa määrää ei saada. Henkilöstön saatavuutta edistetään useilla toimenpiteillä kuten työnantajan maineen vahvistamisella sekä työolosuhteiden ja henkilöstöjohtamisen kehittämällä. Lisäksi henkilöstön saamiseksi käytössä on kansainvälinen rekrytointi ja oppisopimuskoulutus.

Strategisten tavoitteiden toteutumisen ja toiminnan kehittämisen haasteena on myös se, kuinka hyvinvointialueella pystytään vastaamaan yhteiskunnallisista muutoksista heijastuviin palvelutarpeen muutoksiin sekä kuinka hyvinvointialue onnistuu kilpailussa henkilökunnan rekrytoinnissa. Henkilöstön rekrytoinnissa onnistuminen edellyttää panostamista myös veto- ja pitovoimaa vahvistaviin toimenpiteisiin ja palvelutarpeen muutoksiin vastaaminen edellyttää ennakkointia ja varautumista.

Strategisten tavoitteiden toteutumista uhkaa myös tietojärjestelmien toimintavarmuuden puute sekä virheellisesti toimivat ja riittämättömät ohjelmat. Tietojärjestelmien merkitys korostuu muun muassa asiakas- ja potilasturvallisuuden varmistamisessa, tietojohtamisessa ja digitalisaation kehittämisessä. Toimenpiteenä riskien hallitsemiseksi on parhaillaan valmistelussa yhteinen selvitys Itä-Suomen hyvinvointialueiden kesken uuden asiakas- ja potilastietojärjestelmän hankinnasta, ko. selvitys valmistuu lokakuun loppuun mennessä. Lisäksi Etelä-Savon ja Pohjois-Karjalan hyvinvointialueet ovat käynnistäneet yhteistyön digitaalisen palvelualustan hankinnassa. Mm. maailmanpoliittinen tilanne on lisännyt tietoturvaan kohdistuvia uhkia ja riskejä, mikä on otettava huomioon varautumisena kehitettäessä digitaalisia palveluja.

Lokakuussa realisoitui kaksi tietoturvaan liittyvää riskiä. Inkontinenssisuojia toimittavan yrityksen alihankintayrityksen tietojärjestelmään tehty murto kohdistui Suomessa yli 80.000 asiakkaan henkilötietoihin. Pohjois-Karjalassa tietomurto koski noin 5.000 asiakasta. Murron seurannaisvaikutukset eivät ole vielä selvillä. Tapahtuman seurauksena hyvinvointialue tarkastaa samankaltaisten sopimusten henkilötietojen käsittelyehdot ja tarvittaessa tarkentaa niitä. Sähköpostitileihin tehdyssä tietomurtoaallossa hyökkääjät onnistuivat hankkimaan kalasteluviesteillä Siun soten työntekijän käyttäjätunnuksen ja salasanan, ja pääsivät lähettämään kalasteluun tarkoitettuja turvapostiviestejä työntekijöiden sähköposteista. Siun soten ja Meitan asiantuntijat reagoivat nopeasti tilanteeseen ja estivät kirjautumisen haitallisiin verkko-osoitteisiin. Henkilökuntaa tiedotettiin haitallisista sähköposteista ja huijausviesteistä sekä tehtiin tietosuojaan ja -turvaan liittyviä toimenpiteitä. Molemmista tietomurroista on tehty viranomais- ja rikosilmoitukset. Tähän riskiin on reagoitu Meita Oy:n kanssa siten, että MS-tuotteiden turvatasoa on korotettu.

Valtuusto teki päätöksen palvelustrategiasta ja palveluverkosta kesäkuussa (§ 44/22.6.2023). Palvelustrategian ja palveluverkon toimeenpanon haasteena riskinarvioinnissa nousi esille toiminnan kehittämisen mahdollinen pirstaloituminen. Digitaalisten palvelujen ja liikkuvia palvelujen kehittäminen tulisi tapahtua suunnitellusti huomioiden poikkihallinnolliset palvelukokonaisuudet ja asiakkaiden käyttökokemukset.

Hyvinvointialueen saama rahoituksen määrä on kuluihin nähden niukka. Ennuste tilikaudesta on alijäämäinen. Talouskehitys näyttää siltä, että asetettu vuosikatetavoite ei ole toteutumassa. Tilanteen korjaamiseksi hyvinvointialueella toteutetaan talouden tavoiteohjelma, jolla kulukehitystä pyritään hillitsemään. Lisäksi talousarvion täytäntöönpano-ohjeen mukaisesti toiminnan ja talouden toteutumista käsitellään kuukausittain raportointijohtoryhmässä sekä aluehallituksessa.

Tytäryhtiöiden merkittävimmät riskit liittyvät korkeaan lainamäärään korkotason nousun myötä (Tikkamäen Palvelut) sekä talouden sopeuttamisen paineisiin asiakkaiden siirtyessä toiselle palvelutuottajalle (Siun työterveys) ja emon taloustavoitteiden toteutumattomuuteen palveluverkkomuutosten edessä hitaasti tai jäädessä toteutumatta (Polkka). Riskejä hallitaan korkosuojausilla, palveluverkon ja palveluostojen rationalisoinnilla sekä talouden eri sopeuttamistoimilla.

4 Talouden tavoiteohjelma ja sen toteutuminen

4.1 TALOUDEN TAVOITEOHJELMA

Talousarvion täytäntöönpano-ohjeiden mukaan talouden tavoiteohjelman perusajatuksena on, että siitä valmistellaan jatkuva organisaation toiminnan- ja talouden ohjauksen työkalu, jonka avulla seurataan toiminnallisen uudistamisen taloudellisia vaikutuksia viiden vuoden periodilla. Ensimmäinen talouden tavoiteohjelma ulottuu siten vuoteen 2027 saakka, jossa ensimmäisen vuoden sopeuttamistavoite (26 milj. euroa) on niin merkittävä, että sen toteuttamiseksi tarvitaan koko organisaatorakenteen ja palveluverkon tarkastelua. Vuodelle 2024 taloudentavoiteohjelma on sulautumassa osaksi strategista uudistusohjelmaan, jonka valmistelu on parhaillaan käynnissä.

Vuoden 2023 taloudellisen tavoitteen saavuttaminen tarkoittaa 3,1 % toimintakulujen säästötavoitetta tai vastaavasti toimintatuottojen lisääntymistä. Talouden tavoiteohjelman toteutumista seurataan sen valmistumisen jälkeen kuukausittain johtoryhmässä sekä aluehallituksessa. Aluevaltuustolle tavoiteohjelman toteutumisesta raportoidaan osavuositarkastusten yhteydessä.

Kolmannen kvartaalin perusteella tehty tarkastelu osoittaa, että talouden tavoiteohjelmasta (taulukko 6.) on toimialuejohtajien mukaan toteutumassa 25,5 milj. euroa (98 %). Epävarmoja tai aloittamatta olevia toimenpiteitä on 0,4 milj. euroa (1,4 %). Tulosenusteessa on arvioitu, että talouden tavoiteohjelma tulisi toteutumaan täysimääräisesti, koska palveluverkon valmisteluun liittyviä kokonaisuuksia on mahdollista edistää aluevaltuuston kesäkuun päätöksen jälkeen.

Toimialue	Aloittamatta	Toteutuu osittain	Toteutuu	Toteutunut	Yhteensä	Alkup. Tavoite	Toteutuu	Toteuma %	Ero M€
10 Perhe- ja sosiaalipalvelut	0,2	2,2	0,6	0,3	3,3	3,8	3,1	81 %	-0,7
20 Ikäihmisten palvelut	0,0		4,8	0,5	5,3	5,3	5,3	100 %	0,0
30 Terveys- ja sairaanhoitopalvelut	0,1	0,7	4,3	3,7	8,8	9,2	8,7	94 %	-0,6
70 Pelastuslaitos			0,2	0,2	0,4	0,5	0,4	74 %	-0,1
80 Ympäristöterveydenhuolto			0,0		0,0	0,0	0,0		0,0
90 Yhteiset palvelut yhteensä	0,0	1,4	6,2	0,5	8,0	7,1	8,0	113 %	0,9
92 Hallintopalvelut		0,6	0,3		0,9	2,0	0,9	42 %	-1,2
94 Henkilöstöpalvelut			1,6		1,6	1,5	1,6	108 %	0,1
95 Strategia- ja konsernipalvelut			0,3		0,3	0,3	0,3	100 %	0,0
96 Talouspalvelut		0,8	3,8	0,2	4,8	2,8	4,8	170 %	2,0
99 Hyvinvointialueen hallinto			0,2	0,3	0,5	0,5	0,5	111 %	0,1
Yhteensä	0,4	4,2	16,0	5,2	25,8	26,0	25,5	98 %	-0,5
	1,4 %	16,4 %	62,1 %	20,1 %	100,0 %				

Taulukko 6. Talouden tavoiteohjelman toteutuminen toimialueittain

4.2 TAVOITEOHJELMAN TOIMIALUEKOHTAINEN TARKASTELU

4.2.1 Yhteiset palvelut

Yhteisten palvelujen talouden tavoiteohjelmassa tavoitellaan 7,1 milj. euron toiminnan tehostamista talousarvioon nähden. Tämän hetken arvioiden mukaan tavoiteohjelma olisi toteutumassa vähintään 8,0 milj. euron suuruisena (113 %).

Hallintopalvelut

Hallintopalveluihin kohdistetusta noin 2,0 milj. euron tavoiteohjelmasta on toteutumassa 0,8–0,9 milj. euroa. Laitoshuollon- ja ateriapalvelujen oston runsaan miljoonan euron alentamistavoite ei pääasiassa toteudu. Palveluverkkopäätöksen mukaisia toimintayksikkömuutoksia on huomioitu tukipalvelujen järjestämisessä sitä mukaa, kun muutokset ovat edenneet. Reaaliset muutokset jäivät kuitenkin tavoitteita pienemmiksi, ja samaan aikaan on otettu käyttöön uusia toimintapisteitä, joihin laitoshuoltoa ja ateriapalveluja on järjestettävä. Hallintopalvelujen tavoiteohjelmaan sisältyi esitys lisätä keskitettyä tukipalveluresurssia organisaation eri tehtävissä, millä olisi vapautettu sote-ammattilaisia varsinaiseen tehtäväänsä ja tämän myötä olisi tavoitteellisesti voitu vähentää sijaisten käyttöä. Tavoitteesta on voitu toteuttaa HR:n tuella vain noin 1/3. Henkilöstöjärjestelyjen ketjua ei ole saatu vietyä kaikissa kohteissa loppuun niin, että tehtävien ketjuttaminen suunnitelmallisesti olisi realisoitunut. Tavoiteohjelman muut kohdat ovat pitkälti hallintopalvelujen työnjohdon alla ja ovat toteutumassa. Hallintopalvelujen tavoiteohjelman toteutumaton osa kompensoituu muualla yhteisten palvelujen sisällä.

Henkilöstöpalvelut

Henkilöstöpalveluihin kohdistettu noin 1,5 milj. euron tavoite toteutuu suunnitelman mukaisesti.

Strategia- ja konsernipalvelut

Strategia- ja konsernipalvelujen toimintaa ohjaa hallintosäännössä määrättyjen tehtävien toteuttaminen mm. osallisuusvaliokunnan, hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lautakunnan sekä tulevaisuuslautakunnan valmistelu ja päätösten toimeenpano sekä kehittämissyksikön hanketoiminta. Keskeinen tehtävä on tällä hetkellä osallistua palvelustrategian toteutumisen varmistamiseen. Kehittämissyksikön toimintaa ja taloutta ohjaavat eri hankkeiden rahoituspäätökset. Talouden tavoiteohjelmassa asetettua tavoitetta ei strategia- ja konsernipalveluissa ole mahdollista saavuttaa kuluja leikkaamalla, mutta yksikön toiminta tuottaa kehittämishankkeiden avulla toimialueille runsaasti konkreettisia kehittämistoimenpiteitä ja resursseja, jotka mahdollistavat säästöjen syntymistä toimialueilla. Hankkeilla rahoitetaan mm. tietojärjestelmien käyttöönottoja, henkilöstön kehittämistä ja palvelujen muutoksia, jotka ovat välttämättömiä ja muutoin olisivat rasittamassa eri toimialueiden taloutta.

Talouspalvelut

Talouspalvelujen talouden tavoiteohjelman laskennallinen tavoite on 2,8 milj. euroa. Talouspalveluissa ei ole toteutumatta jääviä toimenpiteitä. Tällä hetkellä epävarmuutta on toimitilojen käytön tehostamisessa sekä

ulkopuolisten vuokratilojen vähentämistavoitteessa. Tämän tavoitteen tilalle on etsitty ja tullaan etsimään korvaavia toimenpiteitä. Lisäksi vuodelta 2022 on hyvinvointialueen ICT-valmistelusta siirtynyt tuloja noin 1,5 milj. euroa digipalveluihin. Parhaillaan selvitetään usean rahoituslaitoksen kanssa siitä, minkälaisia mahdollisuuksia on hyödyntää hyvinvointialueen hyvä maksuvalmiustilanne talletuskorkojen avulla taloudellisesti. Kokonaisuutena talouspalvelujen tavoiteohjelman arvioidaan tällä hetkellä toteutuvan 4,8 milj. euron suuruisena (170 %).

Hyvinvointialueen hallinto

Hyvinvointialueen hallinnon talouden tavoiteohjelman laskennallinen tavoite on 0,5 milj. euroa. Tämä toteutetaan siten, että markkinointibudjettia pienennetään kuluvalle vuodelle, hoitotyönjohtajan palkkaaminen ei toteudu ja hyvinvointialueen valmistelusta siirtyy tuloja vuodelta 2022 0,3 milj. euroa kuluvalle vuodelle.

4.2.2 Terveys- ja sairaanhoitopalvelut

Tavoiteohjelman (9,2 milj. euron) sopeutukset toteutuvat budjettitekniisten muutosten osalta sekä rekrytointien viivästyttämisen/toteuttamisen osalta. Palveluverkkoa koskeviin muutoksiin (0,4 milj. euroa) liittyvät toimenpiteet ovat aloittamatta. Ongelmia toteutumisessa on asiakasmaksuissa ja aineiden ja tarvikkeiden osalta mm. lääkkeissä ja hoitotarvikkeissa. Myyntituotoissa alkuperäiseen tavoitteeseen verrattuna ollaan pääsemässä parempaan tulokseen, koska erikoissairaanhoidossa on ollut arvioitua enemmän ulkopaikkakuntalaisia erityisesti psykiatriassa.

Hintojen nousu näkyy edelleen hoitotarvikkeissa ja siihen ei ole kyetty reagoimaan.

4.2.3 Ikäihmisten palvelut

Tavoiteohjelman (5,3 milj. euroa) täysimääräisessä toteuttamisessa on ilmennyt haasteita. Hinnanmuutoksiin liittyvät toimenpiteet on tehty. Toiminnan tarkastelun toimenpiteet ovat aktiivisesti työn alla ja etenevät. Tavoiteohjelman toimialueen palvelurakennetta koskevat toimenpiteet (0,6 milj. euroa) ovat toteutettu. Toimenpiteinä tavoiteohjelmassa ovat mm. asumisen monipuolistaminen, erityisesti yhteisöllisen asumisen lisääminen ja nämä etenevät. Ohjelmassa on myös työhyvinvoinnin ja työyhteisöjen tukeminen sekä SISU-työn tekeminen, jolla vahvistetaan työkykyisyyttä. Keskeisenä tavoitteena tavoiteohjelmassa on oman palvelutuotannon tehokas käyttö. Haasteeksi on noussut se, että henkilöstökulut ja työvoiman vuokraus toiminnan turvaamiseksi ovat ylittyneet ja tuovat ison vaikeuden ohjelman toteutumiselle täysimääräisenä.

Mahdollisesti toteuttamatta jäävien tai siirtyvien toimenpiteiden tilalle on etsitty ja tullaan etsimään korvaavia toimenpiteitä toimialuejohtajan johdolla.

4.2.4 Perhe- ja sosiaalipalvelut

Talouden tavoiteohjelmassa asetetut tavoitteet (3,8 milj. euroa) ovat toteumassa suurilta osin.

Lapsiperheiden palveluissa ostopalvelujen käyttöä on voitu vähentää oman toiminnan lisäämisen sekä palvelun myöntämisperusteiden tarkentamisen myötä. Tavoiteohjelmassa asetettuun tavoitteeseen ei syyskuun lopun tilanteen mukaan kuitenkaan aivan ylletä.

Lastensuojelussa ostopalvelujen seuranta ja palvelujen kohdentumista on tehostettu palvelupyntötiimin avulla. Hyvinvointialueen lastensuojeluyksiköissä käyttöaste on lähes 100 %, joten tavoite käyttöasteen nostamisesta on toteutunut. Samaan aikaan lastensuojelun asiakasmäärät, laitossijoitusten tarve ja ostopalvelujen hankintakustannukset ovat kasvaneet, minkä vuoksi tavoiteohjelman kokonaistavoitteet eivät toteudu.

Työikäisten palveluissa tavoiteohjelmassa asetetut tavoitteet eivät toteudu, koska välivuokra-asuntoja ei ole saatu ollenkaan. Työikäisten palveluissa henkilöstökulut alittuvat rekryointivaikeuksien takia. Valmistelussa oleva vammaispalvelulaki tulee voimaan 1.1.2025, tämän vuoksi suunniteltua henkilöstöä ei ole palkattu. Palkkakulujen vähentäminen on otettu huomioon toteutumatta jääneiden tavoitteiden tilalle. Kotikuntalaskutukseen tuli muutos hyvinvointialueiden aloittamisen myötä, mikä tarkoittaa maksujen poistumista muiden hyvinvointialueille muuttaneiden asiakkaiden osalta ja tämä talouden tavoite toteutuu. Ostopalvelujen kulut kuitenkin tulevat ylittymään.

Vammaisten asuminen sekä päivä- ja työtoiminta palvelualueen ateriainmaksujen korotus on otettu käyttöön 1.1.2023 alkaen, jolta osin taloudellinen tavoite tulojen kasvun osalta toteutuu. Työvoiman vuokrausta on saatu vammaispalvelujen asumisyksiköissä vähennettyä kevään aikana suunnitelmallisesti esihenkilöiden kanssa. Taustalla on reagointi yksiköiden tilanteisiin, jossa omaa henkilöstöresurssia on tarkasteltu kriittisesti verrattuna asiakkaiden hoitoisuuteen. Näin ollen olemassa olevaa resurssia on pystytty tehostamaan ja sitä kautta vuokratyövoimaa vähentämään.

Mahdollisesti toteuttamatta jäävien tai siirtyvien toimenpiteiden tilalle on etsitty ja tullaan etsimään korvaavia toimenpiteitä toimialuejohtajan johdolla.

4.2.5 Pelastuslaitos

Pelastuslaitoksen toimialue tulee saavuttamaan sille talouden tavoiteohjelmassa asetetut tavoitteet. Hallinto- ja logististen tehtävien hoitaminen on integroitu soveltuvilta osin yhteisten palvelujen kanssa. Tehtävien uudelleen järjestelyillä saavutettiin hallinto- ja asiantuntijatehtävissä 1,5 htv säästöt. Kalusto- ja varustehankintoja on priorisoitu uudelleen siten, että näistä hankinnoista saavutetaan 0,1 milj. euron säästöt. Lisäksi säästöjä haetaan palvelujen ostoista purkamalla mm. Meitan ja valtion tietohallinnon päällekkäisyyksiä. ICT-palvelujen toiminnallisen muutoksen toteutusta jatketaan erillisen suunnitelman mukaisesti. Tavoitteena on siirtyä käyttämään pääsääntöisesti valtion tietohallinnon palveluita (TUVE) vuoden loppuun mennessä. Siirtymistä ovat hidastaneet tietokoneiden ja tulostimien heikko saatavuus. Tilannekeskuksen ja hoidontarpeen arvioinnin toteutus yhteistyössä henkilöstöpalvelujen kanssa on toteutunut tavoiteohjelman mukaisesti.

5 Toimialueiden tavoitteet ja tunnusluvut

5.1 YHTEISET PALVELUT

Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Tietojärjestelmien osalta uudet talous- ja henkilöstötietojärjestelmät on otettu käyttöön kuluvan vuoden alussa. Taloustietojärjestelmä toimii tällä hetkellä normaalisti, mutta henkilöstötietojärjestelmän käytössä on ollut haasteita varsinkin alkuvuoden aikana. Palvelukeskuksen (Meita Oy) kanssa on yhteistyössä päädytty keskeyttämään HR-järjestelmän käyttöönotto ja uuden järjestelmän käyttöönoton valmistelu on aloitettu. Tavoite on saada uusi HR-järjestelmä käyttöön vuoden 2024 ensimmäisellä puoliskolla. Talouspalveluissa jatketaan edelleen vuonna 2022 aloitetun sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistamiseen liittyvän ICT-muutoshankkeen toteuttamista. Meneillään olevan ICT-hankkeen yhtenä tärkeimpänä tehtävänä on mahdollistaa nykyisten tietojärjestelmien saattaminen lakimuutosten myötä tapahtuvien muutosten vaatimille tasoille. Tämä on etenemässä suunnitellusti.

Investointisuunnitelman ja talouden tavoiteohjelman valmistelu ovat olleet merkittäviä alkuvuonna toteutettavia kokonaisuuksia. Investointisuunnitelma tullaan synkronoimaan palvelustrategian toteutuksen kanssa ja tavoiteohjelman valmistelu on edennyt pääsääntöisesti suunnitelmien mukaisesti. Palveluja tuottavilla toimialueilla on vielä selvityksessä korvaavien toimenpiteiden löytäminen, jos tavoiteohjelman toteuttamisessa on tullut odottamattomia haasteita.

Strategia- ja konsernipalvelujen keskeinen valmistelutehtävä on ollut palvelustrategian ja -verkon valmistelu. Tämä valmistelu on edennyt tavoitteiden mukaisesti, aluevaltuusto teki päätöksen palvelustrategiasta kesäkuun kokouksessaan.

Erytisryhmien asumisen vuokraus siirtyi kunnilta hyvinvointialueelle uutena toimintana kuluvan vuoden alussa. Palvelun rakentaminen on pitänyt sisällään vuokraukseen ja laskutukseen käytettävän ohjelmiston käyttöönoton ja prosessien yhdenmukaistaminen hyvinvointialueen ympäristöön. Vuokrattavia asuntoja on noin 1 500, jotka olemme vuokranneet yhteiset tilat mukaan lukien vuokranantajilta ja asunnot vuokraamme edelleen asiakkaille.

Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Toimialueiden tilinpäätösennusteet on laadittu siten, että hyvinvointialueen tulosenusteeseen vaikuttavat tekijät on kohdennettu palveluja tuottaville toimialueille pääsääntöisesti toimintakulujen suhteessa. Selkeät toimialueelle kuuluvat muutostekijät on huomioitu suoraan toimialueen ennusteessa.

1000 EUR	TA2023	Muutettu TA2023 OVK2	TPE 2023 (OVK3)	TPE/Muutettu TA
Toimintatuotot	22 155	24 025	27 453	114,3 %
Toimintakulut	149 953	153 101	150 037	98,0 %
Toimintakate	-127 798	-129 076	-122 584	95,0 %
Valtion rahoitus	125 671	126 733	142 148	112,2 %
Rahoitustuotot ja -kulut	-2 670	-2 470	-2 600	105,3 %
Vuosikate	-4 798	-4 813	16 964	
Poistot ja arvonalentumiset	7 924	7 924	7 927	100,0 %
Tilikauden tulos	-12 721	-12 737	9 037	
Poistoeron muutos	26	26	26	
Tilikauden ylijäämä/alijäämä	-12 695	-12 711	9 064	

Taulukko 7. Yhteisten palvelujen lyhennetty tuloslaskelma

Yhteisten palvelujen talousarvio on 12,7 milj. euroa alijäämäinen, koska yhteisiin palveluihin on kohdistettu koko hyvinvointialueen talousarviossa oleva alijäämä 11,9 milj. euroa sekä ympäristöterveydenhuollon yhteisiin palveluihin kohdistuvat kustannukset 0,8 milj. euroa. Tilinpäätösennusteessa ylimääräisestä kertaerästä on oletettu katettavan talousarviossa oleva alijäämä. Toimintatuotoissa ja -kuluissa tapahtuneet muutokset johtuvat talouden tavoiteohjelman sekä valtionavustuksen kohdentamisesta.

Toimenpiteet talousarviossa pysymiseksi

Yhteiset palvelut saavuttaa taloustavoitteensa toteuttamalla vähintään oman osuutensa talouden tavoiteohjelmasta, joka oli 7,1 milj. euroa. Tällä hetkellä näyttää, että talouden tavoiteohjelma toteutuu yhteensä yhteisten palvelujen tasolla, vaikka eri sektoreiden välillä on vaihtelua.

Strategisten tavoitteiden toteutumista vaikeuttavat tekijät

Koko alkuvuosi oli kesäkuulle saakka kahden organisaation eteen työskentelyä. Kuntayhtymän tilinpäätöksen valmistelu yhtä aikaa hyvinvointialueen vaatimien uusien tehtävien haltuunoton kanssa sekä erilaiset aikaisempien vuosien aineistotarkastelut ovat työllistäneet yhteisten palvelujen henkilökuntaa merkittävästi. Valtion lakivalmisteluihin liittyvien lausuntojen määrä hyvinkin nopealla aikataululla on myös ollut kuormittavaa. Johtoryhmäläisten työmäärät ovat pysyneet erittäin korkealla tasolla myös kesäkauden jälkeen mm. vuoden 2024 organisaatiovalmistelujen takia, mikä saattaa vaikeuttaa strategisten tavoitteiden sekä talouden tavoiteohjelman johtamisen johtamista.

Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen palkkaustaso on jäänyt jälkeen esim. yhteistoiminta-alueen sisällä, mikä heijastuu jatkuvasti osaavan ja ammattitaitoisen henkilökunnan saatavuuteen. Tällä on heijastusvaikutusta myös yhteisten palvelujen nykyisen henkilöstön pitovoimaan.

5.2 TERVEYS- JA SAIRAANHOITOPALVELUT

Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Terveysasemien heikko lääkäritilanne vaikeuttaa palvelujen järjestämistä edelleen monessa paikassa. 1.9.2023 hoitotakuu on kiristynyt perusterveydenhuollossa. Toimintaa on kehitetty ja toiminnallisia tavoitteita seurataan. Puheluihin vastaamisessa, hoidontarpeen arvioinnissa ollaan lähellä tavoitetta. Terveysasemakohtaisia eroja on, Joensuu kuvautuu ongelmallisimpana.

Mielenterveys- ja päihdepalveluissa lääkäritilanne kevään aikana on edellisvuotta parempi ja ennuste on loppuvuoden osalta hyvä. Tämä tarkoittaa sitä, että kalliita ostopalveluita voidaan edelleen maltillisesti vähentää.

Miepässä hoitokoordinaattoritoimintaa lisätään ja uutena toimintatapana ryhmämuotoisten ensilinjan hoitojen työntekijöitä tullaan rekrytoimaan ja työnkuvia kehittämään tarpeeseen vastaamiseksi. Näyttöön perustuvan työhönvalmennuksen (IPS) osalta hanke päättyy ja saatujen kokemusten perusteella toimintaa tullaan omana toimintana jatkamaan vuoden 2023 loppuun. Työhön valmennus on osoittautunut vaikuttavaksi työtavaksi ja sitä olisi syytä jatkaa myös vuoden 2023 jälkeen.

Suun terveydenhuollossa hoitotakuu toteutuu tämänhetkisen lainsäädännön mukaisesti (180 vrk ja 1.9.2023 120 vrk). Strategiseksi mittariksi on suun terveydenhuollossa Siun sotessa asetettu jo nyt 90vrk mikä tulee voimaan hoitotakuun kiristytessä 1.11.2024. Toimenpiteinä hoitoon pääsyn parantamiseksi on otettu käyttöön palveluseteli ja jonon purku ostopalvelutyövoimalla viikonloppuisin. Virka-ajan ulkopuolisen päivystyksen ulkoistus on auttanut osaltaan kiirettömään hoitoon pääsyä. Kuntoutuksen palvelualueen strategiset kehittämishankkeet ovat edenneet suunnitelman mukaisesti (Hyke, Tulsote, TulKoti).

Palveluasumisen vastuulääkärimallipilotista on saatu hyviä tuloksia sekä asiakkailta että ammattilaisilta. Pilotia jatketaan vuoden 2023 loppuun, jonka jälkeen tällä hetkellä n. 800 asukkaan pilotti laajenee koskemaan asumispalvelua koko maakunnassa (2 500 asukasta). Fysioterapeuttien sähköiset ajanvaraukset on otettu käyttöön perusterveydenhuollon vastaanotoilla.

Muistipoliklinikan osalta kokonaisuudessaan tilanne vaihtelee jonon pysyessä kysynnän takia samalla tasolla verrattuna kevääseen 2023. Jononpurkua edelleen jatketaan sekä omana että ostopalveluna, geriatrin vastaanottoa viivästyttävät edelleen mm. kuvantamisen ruuhkautuminen CT-tutkimusten odotusajan ollessa noin 3 kuukautta.

Sairaalapalveluissa lakisääteisten palvelujen jonotustilanne on kokonaisuutena kesän ja syksyn aikana edelleen huonontunut operatiivisilla aloilla. Jonoja puretaan mm. lisätyönä, erilaisilla ostopalveluilla sekä ohjaamalla potilaita läheteellä muihin yhteistyöalueen sairaaloihin.

Vuodeosastoja kuormittaa jatkohoitopaikkojen puute. Noin 25-30% erikoissairaanhoidon paikoista on yleensä jatkohoittoa jonottavien potilaiden käytössä. Kesä meni odotettua paremmin, mutta valitettavasti tilanne vuodeosastojen kuormituksen ja päivystyksen potilaiden jatkohoitopaikkojen suhteen on syksyn aikana alkanut jälleen huonontua. Tämä voi osaltaan kasvattaa leikkausjonoja, jos toimenpiteitä joudutaan perumaan sairaansijojen puutteessa. Ortopedian (lonkka- ja polviproteesit) ostopalveluilla pyritään lyhentämään jonoja ja

tekemään leikkauksia oman sairaalan ulkopuolella. Ostopalveluilla ei jonoja yksin saada purettua. Oma leikkaustoimintaa tulisi saada korjattua, mutta tätä vaikeuttaa edelleen anestesia- ja kirurgipula. Pula kirurgeista, varsinkin ortopedistä, ja erityisesti kirurgiaan erikoistuvista lääkäreistä on pikkuhiljaa alkanut myös lisääntyä. Erikoistuville lääkäreille myönnettiin kirurgialla määräaikainen rekrytointilisä syksyllä 2023. Uudella lisätyöpäätöksellä pyritään purkamaan kirurgian jonoja ortopediassa, gastroenterologisessa-kirurgiassa ja plastiikkakirurgiassa paikkatilanteen niin sallissa ja päiväkirurgiaa hyödyntäen.

Yhteisasiakasohjauksen uusien tunnistusten määrä oli syyskuun lopussa 2023 lopussa 255. Alkuvuoden aikana jonotusajat kasvoivat yli tavoiteajan (2 vko) ja keskimääräinen odotusaika palveluun oli 60 vrk. 18.10. 23 ajanvarausta odottavien asiakkaiden määrä oli 80.

Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Toimialueiden tilinpäätösennusteet on laadittu siten, että hyvinvointialueen tulosenusteeseen vaikuttavat tekijät (mm. valtion rahoitus) on kohdennettu palveluja tuottaville toimialueille pääsääntöisesti toimintakulujen suhteessa. Selkeät toimialueelle kuuluvat muutostekijät on huomioitu suoraan toimialueen ennusteessa.

1000 EUR	TA2023	Muutettu TA2023 OVK2	TPE 2023 (OVK3)	TPE/Muutettu TA
Toimintatuotot	30 945	31 620	31 212	98,7 %
Toimintakulut	323 542	323 045	341 236	105,6 %
Toimintakate	-292 597	-291 426	-310 024	106,4 %
Valtion rahoitus	297 154	295 983	309 774	104,7 %
Rahoitustuotot ja -kulut	0	0	0	
Vuosikate	4 557	4 557	-250	
Poistot ja arvonalentumiset	4 866	4 866	4 866	100,0 %
Tilikauden tulos	-309	-309	-5 116	
Poistoeron muutos	309	309	309	100,0 %
Tilikauden ylijäämä/alijäämä	0	0	-4 807	

Taulukko 8. Terveys- sairaanhoitopalvelujen lyhennetty tuloslaskelma

Tämän hetken ennuste näyttää, että toimialue päätyisi 4,8 milj. euroa alijäämäiseksi. Suurimpia haasteita talousarvioon nähden on tällä hetkellä palvelujen ostoissa, joiden arvioidaan ylittävän talousarvion yli 11 milj. euroa (~10 %). Merkittävimpiä tekijöitä ylitykseen ovat lääkäripalvelujen ostot, Temporelta ostettava vuokratyövoima ja laboratorio-ostot Islabilta sekä asiakaspalveluostot.

Mielenterveyspalveluissa on havaittavissa myös yksityisen puolen hintojenkorotusten vaikutuksia asumisen asiakaspalvelujen ostoihin, uusia hintoja ei ole vielä kuitenkaan vahvistettu kaikilta osin.

Aineet, tarvikkeet ja tavarat-ryhmässä on ylityspaineita noin 3,7 milj. euron verran (~8 %), osasyynä tähän ovat hintojen arvioitua suuremmat korotukset sekä mm. erikoissairaanhoidon jonojen purku. Hoitotarvikejakelu näyttää ylittävän sille varatun määrärahan kasvaneen asiakasmäärän sekä hintojen nousun takia.

Toimenpiteet talousarviossa pysymiseksi

Budjetin ylitys johtuu arviomme mukaan edelleen ensisijaisesti henkilöstöpuhlasta, jota korvataan ostopalveluilla ja aineisiin, tarvikkeisiin ja tavaroihin sekä ostopalveluihin liittyvästä hintojen noususta. Tulojen lisäämiseksi maksutuottojen laskutuksen tehostamista on jatkettu terveysasemilla.

Henkilöstöpuhlun korjaamiseksi rekrytointiin on panostettu. Siun sotella on ollut kampanja työvoiman saamiseksi. Ostopalveluita tulee vähentää erityisesti lääkäripalvelujen ostoissa, jossa hintaero on merkittävä. Onnistumisiakin on rekrytoinneissa ollut ja joitakin pitkään täyttämättä olleita lääkärinvirkoja on saatu täytettyä ja loppuvuonna ostopalveluita voidaan näiltä osin vähentää. Lääkäripalkkausta tullaan selkeyttämään, jolloin erilaiset lisät saadaan näkyviin suoraan tehtäväkohtaiseen palkkaan.

Ostopalvelujen käytön tarkastelua tulee tehdä niin, että niitä käytetään silloin kun se on toiminnallisesti ja taloudellisesti järkevää ja välttämätöntä. Se, että niitä joudutaan käyttämään vain oman toiminnan korvaajana henkilöstösaatavuuden haasteiden takia korkeilla yksikkökustannuksilla ei ole talouden kannalta kestävä. Tältä osin arviointia päästään tekemään uuden palvelustrategian kautta.

Sairauspoissaoloihin ja esim. SISU-työn käyttöön on kiinnitetty huomiota.

Uusi palveluverkko mahdollistaa parhaimmillaan kalleimmista ostopalveluista luopumisen.

Strategisten tavoitteiden toteutumista vaikeuttavat tekijät

Työvoimapula aiheuttaa suurimmat haasteet koko toimialueella. Uuden HR-järjestelmän käyttö jouduttiin lopettamaan ja tämä on vaikeuttanut laaja-alaisesti strategisten tavoitteiden toteutumisen seuranta. Veto- ja pitovoima vaikuttavat parantuneen, mutta hyvinvointialueen mahdollinen negatiivinen julkisuuskuva voi nopeasti huonontaa tilannetta. Työkykyperäisten poissaolojen määrä ei ole kääntynyt kaikilla palvelualueilla toivotusti laskuun, työterveyshuollon haasteet vaikeuttavat seuranta ja toimenpiteitä.

Vastaanotto- ja kuntoutuspalvelujen riskit liittyvät palveluverkon onnistuneeseen toimeenpanoon ja henkilöstön saatavuuteen sekä palvelutuotannon että talouden näkökulmasta. Esimerkiksi suunterveydenhuollossa joudutaan edelleen käyttämään ostopalveluhammaslääkäriresurssia niillä asemilla, mihin on erityisen haasteellista rekrytoida työntekijöitä. Tämä aiheuttaa omaan tuotantoon verrattuna 2,5-kertaiset kustannukset. Kokonaisuudessaan tiukkeneva PTH hoitotakuu yhdistettynä haastavaan lääkäriresurssin tilanteeseen ja hoitohenkilöstön huonoon saatavuuteen lisääväät riskiä siihen, että erityisesti terveysasemilla uuteen 14 päivän rajaan ei pystytä heti vastaamaan. Toimenpiteitä osana palvelustrategia- ja palveluverkkotyötä valmistellaan.

Strategiseksi mittariksi on suun terveydenhuollolle Siun sotessa asetettu jo nyt 90 vrk mikä tulee voimaan hoitotakuun kiristyessä 1.11.2024. Toimenpiteinä hoitoon pääsyn parantamiseksi on otettu käyttöön palveluseteli

ja jonon purku viikonloppuisin. Virka-ajan ulkopuolisen päivystyksen ulkoistus on auttanut osaltaan kiireettömään hoitoon pääsyä.

Palvelujen piiriin pääseminen on haastavaa myös erikoissairaanhoidossa, jossa suurimmat haasteet ovat ortopedialla, gastroenterologisessa-kirurgiassa ja silmätaudeilla. Silmätaudeilla lääkäriytyvoima on suoraostolla ulkoistettu ja hoidon saatavuuteen liittyvät riskit ovat lähteneet pienenemään, mutta kustannukset kasvavat. Ortopediassa ja gastroenterologisella-kirurgialla jonojen purkamista toteutetaan suoraostoilla ja lisätöillä.

Asiakkaiden yhteydensaannin parantaminen erilaisilla teknisillä ratkaisulla ja prosessien kehittämisellä on käynnistetty. Kehitystyön onnistuminen on sidoksissa hyväksytyyn palvelustrategian ja -verkon toimeenpanoa koskevaan päätöksen tekoon sekä useiden eri päällekkäisten hankkeiden onnistuneeseen läpivientiin. Riskiksi voivat muodostua kehittämistoiminnan viivästymiset, jotka vaikeuttavat strategisten tavoitteiden toteutumista.

5.3 IKÄIHMISTEN PALVELUT

Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Pääosin strategiset ja toiminnalliset tavoitteet ovat toteutuneet ja edenneet oikeasuuntaisesti. Omais- ja kotihoito ovat toteutuneet tavoiteajoissa. Asumispalveluissa on haasteita ja viiveitä, vaikka sijoituksia on tehty keskimäärin 50 kuukausittain (450 sijoitusta syyskuun loppuun mennessä). Syyskuun lopussa ympärivuorokautiseen asumispalveluun odotti noin 240 henkilöä, joista yli 90 vrk oli odottanut noin puolet. Jonotusaika asumispalveluun on lähtenyt kasvuun johtuen palvelutarpeen kasvusta suhteessa palvelutarjontaan.

Hyvinvointialueella on asumispalveluissa omia yksiköitä 43, joissa on 1453 asukaspaikkaa ja ostopalveluissa 34 yksikköä, joissa on 1149 asukaspaikkaa (yhteensä 2602 paikkaa, josta 56 % on omaa tuotantoa). Yhteisöllisessä asumisessa on noin 1,5 % yli 75-vuotiaista, heidän määränsä on lähtenyt tavoitteen suunnassa kasvamaan (noin 300 asumispalvelupaikkaa). Omassa tuotannossa oli syys-lokakuun vaihteessa kolmisenkymmentä ja yksityispuolella vastaavasti satakunta paikkaa tyhjänä henkilöstöpuutteitten takia. Vakinaisen henkilöstön pula on haastanut palvelujen järjestämistä. Se on aiheuttanut toimialueella runsasta vuokratyövoiman käyttöä.

Kotona asui syyskuun lopun tilanteen mukaan noin 91 % yli 75-vuotiaista ja noin 9 % oli asumispalvelussa. Kotihoidoissa on lääkejakelija käytössä, hyvin kokemuksiin, lähes neljäsosalla vanhuksista. Toiminnalliset tavoitteet ovat asumispalvelua lukuun ottamatta (jonotus) saavutettu.

Henkilöstön pitovoima on ollut vakaa, työkykyiset päivät ovat positiivisella tasolla (23,3 %) edelliseen vuoteen nähden. Toimialueella on panostettu mm. työyhteisövalmentamiseen. Käytössä on Vanhustyön vatupassi ja SISU-työ, huomiota kiinnitetään perehdytykseen ja positiivisen ilmapiirin rakentamiseen. Asiakaspalautte (NPS on 48), etenee hyvällä kansallisella ja tavoitteenmukaisella tasolla. Vanhuspalvelulaki velvoittaa RAI-arvioinnin käyttöä. RAI-arvioinnit tehdään kaikissa Siun soten omissa sekä ostopalvelu- ja palveluseteliyksiköissä.

Toimialue on koostanut yhteistyötä tehden hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lautakunnan kanssa Ikääntyneiden toimintakyvyn edistämisen suunnitelman vuosille 2023–2026. Hallitus on hyväksynyt suunnitelman kokouksessaan 13.10.2023. Suunnitelma etenee valtuustolle hyväksyttäväksi loppuvuodesta 2023.

Suunnitelmassa linjataan keskeisiä ikääntyneiden toimintakykyä edistäviä toimia toimenpiteineen, vastuutahoineen ja aikatauluineen.

Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Toimialueiden tilinpäätösennusteet on laadittu siten, että hyvinvointialueen tulosennusteeseen vaikuttavat tekijät (mm. valtion rahoitus) on kohdennettu palveluja tuottaville toimialueille pääsääntöisesti toimintakulujen suhteessa. Selkeät toimialueelle kuuluvat muutostekijät on huomioitu suoraan toimialueen ennusteessa.

1000 EUR	TA2023	Muutettu TA2023 OVK2	TPE 2023 (OVK3)	TPE/Muutettu TA
Toimintatuotot	39 365	39 405	43 057	109,3 %
Toimintakulut	186 786	186 619	215 895	115,7 %
Toimintakate	-147 421	-147 214	-172 838	117,4 %
Valtion rahoitus	147 797	147 591	156 368	105,9 %
Rahoitustuotot ja -kulut	0	0	0	
Vuosikate	376	376	-16 470	
Poistot ja arvonalentumiset	376	376	376	100,0 %
Tilikauden tulos	0	0	-16 846	
Poistoeron muutos	0	0	0	
Tilikauden ylijäämä/alijäämä	0	0	-16 846	

Taulukko 9. Ikäihmisten palvelujen lyhennetty tuloslaskelma

Tämän hetken ennusteen mukaan toimialue päätyisi lähes 17 milj. euroa alijäämäiseksi. Ikäihmisten palvelujen taloudellinen tilanne on erittäin haasteellinen erityisesti asumisen ostopalvelujen ja palvelusetelien, hoitajamitoituksen ja yleisen kustannustason nousun aiheuttamien hintojen korotusten takia. Toimintatuottojen ennustetaan toteutuvan 3,6 milj. euroa suurempina, asumisen ostopalveluihin asiakasmäärän kasvun takia. Toimintakulujen ylitys on ennusteessa noin 29 milj. euroa. Merkittävin tähän vaikuttava tekijä on asiakaspalvelujen ostoissa asumisen ostopalvelut, joiden arvioidaan ylittävän talousarvion noin 26 milj. euroa. Muiden palvelujen ostojen osalta kustannusten arvioidaan ylittävän noin 6 milj. euroa lähinnä työvoiman vuokrauksen takia. Erittäin vaikea taloustilanne tuo haasteita lakisääteisten palvelujen järjestämiseen.

Toimenpiteet talousarviossa pysymiseksi

Oman palvelutuotannon täysimääräistä käyttöä edistetään. Palvelurakenteisiin kiinnitetään huomiota. Henkilöstön saatavuus ja pysyvyys ovat keskeisiä panostettavia tekijöitä. Työvoiman vuokrauksen kustannusten hallitsemiseksi on vuokrauspalvelun käyttöä edelleen tarkasteltava ja saatava omaa henkilöstöä tarpeen mukaisesti joustavasti käyttöön.

Suoritehintoja analysoidaan säännöllisesti ja ryhdytään tarvittaviin toimenpiteisiin päästäksemme palveluissa mediaanikustannustasolle. Omia asumisen yksiköitä pidetään mitoituksen mukaisesti tehokkaassa käytössä. Oppilaitosyhteistyötä jatketaan. Hyvinvointialue on sopinut Silkkitie yhtiön kanssa kansainvälisestä

sotehenkilöstön rekrytoinnista Filippiineiltä, alkaen keväällä 2024. Kansainvälisiä oppijoita (oppisopimuskoulutus työyksiköissä) tulee toimialueelle noin 70 ensi vuonna ja kolmena seuraavana vuonna samoin. Tällä edistetään henkilöstöresurssin vakauttamista tulevina vuosina ja lakisääteisten palvelujen saatavuuden turvaamista. Asumispalveluissa on käynnistetty henkilöstölle muutosvalmennukset palvelurakenteiden keventämisestä, että tuetun ja yhteisöllisen asumisen määrää saadaan hallitusti nousemaan ympärivuorokautisen asumisen rinnalle. Hankerahoituksella on ostopalvelulääkäritykeä ollut käytettävissä asumispalveluissa. Toimintamalli on lisännyt yksiköissä työn mielekkyyttä, poistanut hoitajilta toistuvia yhteydenottoja vastaanottopalveluihin ja edistänyt työhyvinvointia. Vastuulääkärimallia saadaan laajennettua kilpailutuksen kautta kaikkiin asumisyksiköihin vuoden 2024 alusta alkaen.

Yhteinen Tilannekeskus on parantanut toimialueen näkökulmasta vanhusten tilapäistä palvelujen saantia, vaikka kehittäminen ja toimintamallien rakentaminen on vielä kesken.

Strategisten tavoitteiden toteutumista vaikeuttavat tekijät

Ikääntyvien määrä ja palvelutarpeiden monimuotoisuus ovat lisääntyneet erityisesti gerontologisessa sosiaalityössä sekä palvelutarvearvioinneissa ja siten myös kotihoidossa ja asumispalveluissa. Sosiaalihuollon ammattihenkilöstön saatavuuden haasteet vaikeuttavat palvelutarpeen arvioinnin oikea-aikaisuutta ja heijastuvat palvelujen oikea-aikaiseen järjestämiseen niin kotihoidossa kuin asumispalveluissa. Myös kotihoidon asiakasmäärä on selkeästi kasvusuuntainen. Henkilöstön saatavuushaasteet koskevat sekä julkista että yksityistä palvelutuotantoa. Vuokratyövoiman käyttö on kasvanut. Toimialueelta eläköityvien työntekijöiden määrä on iso. Asumisenostopalvelujen kustannukset ylittyvät huomattavasti alibudjetointitilanteessa. Asumispalveluja on ostettava oman toiminnan tueksi vanhusten asianmukaisen, lakisääteisen ja oikea-aikaisen palvelun turvaamiseksi. Talousarvio ylittyy väistämättä.

5.4 PERHE- JA SOSIAALIPALVELUT

Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Strateginen tavoite palvelutarpeen arvioon pääsemisestä on toteutunut työikäisten palveluissa, kun taas lapsiperheiden palveluissa, lastensuojelussa ja vammaispalveluissa ei tällä hetkellä saada luotettavaa tietoa asiakastietojärjestelmässä havaitun järjestelmävirheen vuoksi. Opiskeluhollossa on jatkettu rekrytoinnin edistämistä, jotta asiakasmitoitus toteutuisi oppilas- ja opiskeluhoitolaissa säädetyllä tavalla.

Kuraattoripalvelussa rekrytoinnit ovat toteutuneet suunnitellusti. Psykologipalvelussa asiakasmitoitus työntekijää kohti ei täysin toteudu, vaikka tilanne on kehittynyt myönteisempään suuntaan toiseen osavuosisikatsaukseen verrattuna.

Alueellista opiskeluhoitoa suunnitelmaa sekä lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa on valmisteltu yhteistyössä toimialueiden ja kuntien edustajien kanssa. Tavoitteena on saada suunnitelmat aluevaltuuston hyväksyttäväksi kuluvan vuoden aikana.

Lastensuojelussa rekryointihaasteet ovat edelleen mittavia erityisesti sosiaalityöntekijöiden osalta. Rekrytoinnin edistämiseksi käytetään mm. rekryointi- ja sitouttamislisiä sekä rekryointiyritysten palveluja. Palvelujen kehittämiseksi lastensuojelussa kerätään säännöllisesti asiakaspalautetta Roidu-palautteenantojärjestelmällä. Lastensuojelussa asiakasmäärät, laitossijoitusten tarve ja ostopalvelujen hankintakustannukset ovat kasvaneet. Opiskeluhuollon, kasvatus- ja perheneuvonnan sekä lastensuojelun asiakkuuksissa korostuvat erilaisten sosiaalihuollollisten tuen tarpeiden lisäksi mielenterveyteen ja mielen hyvinvointiin liittyvät hoidolliset tarpeet, minkä seurauksena palvelun sisällössä painottuvat toistuvasti hoidolliset tavoitteet sosiaalihuollon lakisääteisten tavoitteiden rinnalla.

Vammaispalvelujen kahden palvelualueen yhteinen pilotti ”Sympplikseksi” nimetyn RAI-arviointivälineen (lasten ja nuorten interRAI-ChyMH-DD toimintakyvyn arviointivälineen) pilotointi toteutettiin kevään 2023 aikana. Pilotin kokemusten pohjalta RAI-arviointiväline ”Symppis” otetaan käyttöön osasto Muksula-Pauliinassa ja Honkalampi-keskuksen L-talon Pysäkissä. Käyttöönottosuunnitelma vuosille 2024–2025 tehdään syksyllä 2023 ja ensimmäiset koulutukset järjestetään tammi- ja maaliskuussa 2024. Vammaispalvelujen avustajakeskus otti käyttöön Saga-toiminnanohjausjärjestelmän syyskuun lopulla, ja kokemukset avustajien työsuunnittelun osalta ovat olleet hyvät. Vammaispalvelun sosiaaliohjauksessa toteutettiin pilotti RAI-ID toimintakykymittariston soveltuvuudesta asiakkaan palvelusuunnitelmassa olevaan toimintakykyosioon. Onnistunut pilotointi laajenee sosiaaliohjauksen/sosiaalityön työvälineeksi niiden asiakkaiden osalta, joille on tehty edellä mainittu toimintakykyarviointi.

Kuntouttavan työtoiminnan asiakasmäärää on osaltaan lisännyt kilpailutuksen valmistuminen maaliskuussa. Yhteistyösopimukset kuntouttavasta työtoiminnasta on tehty lähes kaikkien hyvinvointialueen kuntien kanssa. Omaa pajatoimintaa on niissä kunnissa, joista toiminta siirtyi hyvinvointialueelle vuoden vaihteessa. Sosiaalinen luototus uutena lakisääteisenä palveluna otettiin käyttöön 1.8.2023.

Henkilöstön työkykyisten päivien lisäämisessä on onnistuttu. Työkykyisten päivien määrä henkilötyövuosiin suhteutettuna kasvoi vuoteen 2022 verrattuna 23 %. Tavoitetaso on vähintään 4 %:n kasvu. Henkilöstön rekryointiin on panostettu eri tavoin mm. oppisopimusopiskelijoiden koulutuksella sekä rekryointi- ja sitouttamislisiä käyttöönottamalla. Henkilöstön lähtövaihtuvuus on ollut 7,7 % (strateginen tavoite alle 10 %), jonka osalta ollaan myös tavoitteessa.

Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Toimialueiden tilinpäätösennusteet on laadittu siten, että hyvinvointialueen tulosennusteeseen vaikuttavat tekijät on kohdennettu palveluja tuottaville toimialueille pääsääntöisesti toimintakulujen suhteessa. Selkeät toimialueelle kuuluvat muutostekijät on huomioitu suoraan toimialueen ennusteessa.

1000 EUR	TA2023	Muutettu TA2023 OVK2	TPE 2023 (OVK3)	TPE/Muutettu TA
Toimintatuotot	7 096	6 873	8 092	117,7 %
Toimintakulut	127 223	126 866	141 061	111,2 %
Toimintakate	-120 127	-119 993	-132 969	110,8 %
Valtion rahoitus	120 244	120 109	124 122	103,3 %
Rahoitustuotot ja -kulut	0	0	0	
Vuosikate	116	116	-8 847	
Poistot ja arvonalentumiset	116	116	116	100,0 %
Tilikauden tulos	0	0	-8 964	
Poistoeron muutos	0	0	0	
Tilikauden ylijäämä/alijäämä	0	0	-8 964	

Taulukko 10. Perhe- ja sosiaalipalvelujen lyhennetty tuloslaskelma

Perhe- ja sosiaalipalvelujen taloudellinen tilanne on haasteellinen. Keskitetysti tehtyjen kohdennusten perusteella tämän hetken ennuste näyttää, että toimialue päätyisi 9 milj. euroa alijäämäiseksi. Merkittävin tekijä on asiakaspalvelujen ostojen ylitys, jonka arvioidaan olevan yli 10 milj. euroa, johon vaikuttavat pääasiassa palvelutarpeen ja hintatason kasvu. Suurimmat ostopalvelujen ylitykset ovat tulossa lastensuojelun sijaishuollon ja asumispalvelujen ostoissa. Muiden palvelujen ostoissa työvoimavuokrauksen osuus on ylittämässä talousarvion 1,2 milj. eurolla rekrytointihaasteiden vuoksi.

Toimenpiteet talousarviossa pysymiseksi

Oman työn ja ostopalvelujen suhteen tarkastelua on jatkettu. Oman työn osuutta on lisätty niissä toiminnoissa, joissa lisääminen on mahdollista. Vammaispalvelujen asumisen ja työtoiminnan palvelualueella oppisopimusopiskelijat otetaan yksikön vahvuuteen heti, kun opinnot ja osaaminen ovat riittävällä tasolla. Vakituisten varahenkilöstön käyttöä tehostetaan yhdessä henkilöstöpalvelujen rekrytointiyksikön kanssa.

Strategisten tavoitteiden toteutumista vaikeuttavat tekijät

Lapsiperheiden palveluissa ja lastensuojelussa asiakkaiden palvelutarpeessa korostuvat mielen hyvinvointiin ja mielenterveyteen liittyvät pulmat, mikä aiheuttaa haasteen palvelutuotannolle sekä palvelujen koordinoimiselle ja yhteensovittamiselle. Palvelutarve kasvaa osittain myös ensisijaisten sote-palvelujen puutteen vuoksi. Vammaispalvelun osalta IMO-lainsäädännön mukaiset rajoittamistoimet haastavat palvelujen järjestämistä erityisesti alaikäisten kotona asuvien lasten osalta.

Talouden tuloksellisuuteen vaikuttaa se, että omaa tuotantoa ei ole voitu lisätä henkilöstön saatavuushaasteiden vuoksi. Lisäksi tarvittaisiin investointeja erityisesti vaativan asiakaskunnan palvelutarpeiden järjestämiseksi. Hyvinvointialueen joillakin alueilla on vähän ostopalvelujen tarjoajia. Ostopalvelujen kustannukset ovat kasvaneet myös inflaation myötä ja taloudellinen tavoite on mahdoton toteuttaa. Yksityiset palvelutuottajat ovat tehneet omia ratkaisujaan vammaisten ja sosiaalisen asumisen palvelutuotannon osalta (esimerkiksi sopimuksen irtisanominen ja/tai palvelutuotannon keskittäminen eri asiakasryhmien osalta).

5.5 YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLTO

Ympäristöterveydenhuolto huolehtii lakisääteisten elintarvikevalvonnan, terveydensuojelun, tupakka- ja lääkelain valvonnan sekä eläinlääkintähuoltolain mukaisten tehtävien järjestämisestä Siun soten alueella.

Ympäristöterveydenhuollon rahoitus on edelleen kuntaperusteinen, joten valtionrahoitukseen liittyvä talouden tavoiteohjelma ei koske ympäristöterveydenhuoltoa sellaisenaan.

Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Terveysvalvonnan toiminta ja tarkastusmäärät ovat toteutuneet tavoitteiden ja valvontasuunnitelman mukaisesti.

Eläinlääkintähuollon palvelujen saatavuus on heikentynyt kiireettömien peruseläinlääkäripalvelujen osalta johtuen henkilöstöressivajeesta. Tämän takia eläinlääkärikäyntien toteuma on edellisvuosia alhaisempi. Palvelujen saatavuuden arvioidaan olevan kuitenkin edelleen valtakunnallisten tavoitteiden mukainen. Eläinlääkärivastaanotoilla kerätty asiakaspalaute on erinomaisella tasolla, NPS 90. Palvelut on pystytty turvaamaan motivoituneen, osaavan ja joustavan henkilöstön ansiosta. Tilanne on kuitenkin lisännyt työntekijöiden kuormitusta päivittäisessä työssä ja lisäksi viranhaltijat ovat joutuneet osallistumaan virka-ajan ulkopuoliseen päivystykseen normaalia useammin, mikä pidempään jatkuessaan heikentää työhyvinvointia sekä pito- ja vetoa.

Valvontaeläinlääkärien tekemien tarkastusten määrä on aiempia vuosia alhaisempi, johtuen henkilöstöressivajeesta. Kiireelliset tehtävät on pystytty hoitamaan, mutta kiireettömäksi arvioiduissa tapauksissa on jonoutumista. Eläinlääkintähuolto on varautunut lintuinfluenssan esiintymiseen luonnonlinnuissa. Toistaiseksi tapauksia ei ole Siun soten alueella todettu.

Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Ympäristöterveydenhuollon talouden arvioidaan toteutuvan talousarvion mukaisesti.

1000 EUR	TA2023	Muutettu TA2023 OVK2	TPE 2023 (OVK3)	TPE/Muutettu TA
Toimintatuotot	5 272	5 272	5 272	100,0 %
Toimintakulut	4 439	4 424	4 451	100,6 %
Toimintakate	833	849	821	96,7 %
Valtion rahoitus	0	0	0	
Rahoitustuotot ja -kulut	0	0	0	
Vuosikate	833	849	821	96,7 %
Poistot ja arvonalentumiset	7	7	7	99,8 %
Tilikauden tulos	826	842	814	96,7 %
Poistoeron muutos	0	0	0	
Tilikauden ylijäämä/alijäämä	826	842	814	96,7 %

Taulukko 11. Ympäristöterveydenhuollon lyhennetty tuloslaskelma

Toimenpiteet talousarviossa pysymiseksi

Talousarvion arvioidaan toteutuvan nykyisillä toimenpiteillä. Ympäristöterveydenhuolto jatkaa edellisten vuosien tapaan tarkkaa talousarvion seurantaan ja ryhtyy tarvittaessa lisätoimiin talousarviossa pysymiseksi.

Ympäristöterveydenhuollon uusi maksutaksa on otettu käyttöön 1.5.2023 ja sen mukaisesti ympäristöterveydenhuollon valvonnan tuntihintaa on korotettu noin 5 %. Aluevaltuusto teki päätöksen 16.5.2023 eläinlääkintähuollon asiakasmaksujen uudesta toimenpidemaksuluokasta, jota käytetään muun muassa osassa leikkauksista ja vaativimmissa hammashoidoissa. Tämä on otettu käyttöön 1.7.2023.

Strategisten tavoitteiden toteutumista vaikeuttavat tekijät

Eläinlääkäreiden vaikea saatavuustilanne kuormittaa eläinlääkintähuollon vakituista henkilöstöä ja sillä on negatiivinen vaikutus henkilöstön pitovoimaan ja työhyvinvointiin. Eläinlääkäripalvelujen osalta henkilöstöresurssin ennakoitaan heikentyvän entisestään, koska avoinna olleisiin virkoihin on saatu vain osittain hakijoita. Tulevissa rekrytoinneissa onnistuminen on välttämätöntä, muutoin tilanne vaarantaa eläinlääkäripalvelujen järjestämisen osalla alueista. Veto- ja pitovoiman osalta monien muiden keinojen ohella on varmistettava myös kilpailukykyinen palkkaus.

Valvontaeläinlääkärien osalta henkilöstöresurssi on parantunut rekrytoinnin myötä. Lintuinfluenssatilanteen kehittyminen saattaa kuitenkin lisätä eläintautivalvonnan työmäärää merkittävästi.

Eduskunnan helmikuussa hyväksymän uuden eläinlääkintähuoltolain vaikutukset julkisten eläinlääkäripalvelujen järjestämiseen ovat edelleen osin kansallisesti hahmottumattomat, eikä asetusta lain voimaantulon ajankohdasta ole vielä annettu. Maa- ja metsätalousministeriön arvion mukaan laki astuisi voimaan vuonna 2024.

5.6 PELASTUSLAITOS

Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Toimintojen siirtyminen Pekkalaan nopeuttaa merkittävästi Joensuun ydinkeskustan ja Pielisjoen itäpuolisen alueen kiireellisen avun saatavuutta. Tikkamäen alueen ensimmäisen riskiluokan ruuduissa on saavutettu pelastuslain edellyttämä minimitaso. Pelastusasemalle on sijoitettu välittömään lähtövalmiuteen pelastusyksikkö ja ambulanssi.

Ensihoidon johtamisjärjestelmää ja hoitotyön johtamista on vahvistettu palkkaamalla kolme alueellisesti työskentelevää ensihoitomestaria Joensuun, Pielisen-Karjalan ja Keski-Karjalan alueille.

Ikäihmisten palvelujen toimialueen ja pelastuslaitoksen välistä yhteistyötä on tiivistetty ja palveluintegraatiota syvennetty kotihoidon osa-alueella. Pelastuslaitos huolehtii säännöllisten yöaikaisten kotihoidon käyntien, turvapuhelinkäyntien, hoidontarpeen arviointien ja kotihoidossa saattohoitopotilaiden tukemisesta. Toiminta käynnistettiin tammikuun alusta lukien Lieksassa ja helmikuun alusta lukien Joensuun seudun alueella sekä Kiteen alueella huhtikuun alusta lukien.

Palveluintegraation laajentamista on suunniteltu Juuan, Nurmeksen, Kolin ja läntisen alueelle. Laajentamisesta tehdään päätökset talousarvioprosessin yhteydessä.

Pelastustoimella on ollut hälytystehtäviä alkuvuonna yhteensä 2 621 kappaletta. Tehtävät ovat vähentyneet noin 6,1 % edelliseen toimintavuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna.

Pelastustoimen yksittäisten riskiruutujen toimintavalmiuden toteutumista seurataan riskiruututasoisesti. Palvelutaso on toteutunut pääsääntöisesti palvelutasopäätöksen mukaisena, mutta palvelutasossa on myös puutteita. Alkuvuoden aikana ei olla saavutettu Rantakylän alueella ensimmäiselle riskiruudulle asetettua tavoitetta. Lisäksi tavoiteaikaa ei olla saavutettu Lehmon, Kontiolahden, Ylämyllyn, Outokummun, Valtimon ja Nurmeksen alueella yksittäisissä 2. riskiluokan ruuduissa. Pelastustoiminnan toimintavalmiusajat ovat parantuneet toisen vuosineljänneksen aikana Joensuun ydinkeskustan ja Nurmeksen alueilla.

Pelastuslaitoksen valvontatehtävät ja onnettomuuksien ehkäisyn muut tehtävät ovat toteutuneet lähes valvontasuunnitelman mukaisesti. Ensimmäisen vuosineljänneksen aikana suoritettiin 1 343 valvontatehtävää, mikä on 64,5 % koko vuodelle asetetusta tavoitteesta. Erilaisiin koulutustilaisuuksiin on osallistunut 21 117 henkilöä, mikä on 65 % tavoitteesta. Ikäihmisten koteihin on tehty 226 turvallisuuskatselmusta. Valvontatehtäviä suorittavien pelastusviranomaisten vaikean saatavuusongelman vuoksi palvelujen järjestäminen on vaatinut poikkeuksellisen paljon erilaisia toiminnallisia järjestelyjä, eikä kaikkia valvontasuunnitelmassa asetettuja tavoitteita tulla saavuttamaan.

Ensihoitopalvelulla on ollut puolen vuoden aikana yhteensä 33 080 ensihoitotehtävää. Tehtävämäärät ovat vähentyneet 1,6 % edelliseen toimintavuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Ensihoitopalvelun kohtaamista potilaista jätettiin kuljettamatta hoidontarpeen arvioinnin jälkeen 40 % (x-tehtävät sis. kotiin vietävien palvelujen tukitehtävät), kyseiset potilaat eivät täyttäneet kuljetuskriteereitä tai tilanne hoidettiin kohteessa. Tehtävämäärien väheneminen ja kohteessa hoidettujen potilaiden osuuden lisääntyminen aiheuttavat toimintatuottoihin on 0,4 milj. euron vajeen.

Ensihoidon toimintavalmiutta kuvaavat valtakunnalliset tilastot ei ole valmistuneet ajalta Q1-Q3.

Tilannekeskuksessa aloitettu ensihoitopalvelun kiireettömien tehtävien hoidon tarpeen arviointi on käynnistynyt suunnitellusti. Hoidon tarpeen arvioinnin perusteella ohjataan noin 300 asiakasta kuukaudessa oikeaan avun piiriin.

Hyvinvointialueen yhteinen varautuminen

Pohjois-Karjalan alueellinen riskiarvio on laadittu alkuvuoden aikana. Turvallisuuden ja varautumisen lautakunta on hyväksynyt alueellisen riskinarvion huhtikuussa. Turvallisuustilanteen ja erilaisten riskien kehittymistä seurataan jatkuvasti ja niissä tapahtuvista muutoksista raportoidaan turvallisuuden ja varautumisen lautakunnalle sekä hyvinvointialueen johdolle säännöllisesti.

Hyvinvointialueen tilannekeskus koordinoi sosiaali- ja terveystalouden, pelastuslaitoksen sekä ympäristöterveydenhuollon tilannekuvia koko maakunnan alueella niin asiakkaiden ja työntekijöiden kuin johdonkin tarpeisiin.

Hyvinvointialueen valmiussuunnitelman yleisen osan laatiminen on käynnissä ja suunnitelma valmistuu vuoden loppuun mennessä.

Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Toimialueiden tilinpäätösennusteet on laadittu siten, että hyvinvointialueen tulosenusteeseen vaikuttavat tekijät on kohdennettu palveluja tuottaville toimialueille pääsääntöisesti toimintakulujen suhteessa. Selkeät toimialueelle kuuluvat muutostekijät on huomioitu suoraan toimialueen ennusteessa.

1000 EUR	TA2023	Muutettu TA2023 OVK2	TPE 2023 (OVK3)	TPE/Muutettu TA
Toimintatuotot	6 400	6 369	5 967	93,7 %
Toimintakulut	27 924	28 343	29 148	102,8 %
Toimintakate	-21 524	-21 974	-23 181	105,5 %
Valtion rahoitus	22 605	23 055	23 984	104,0 %
Rahoitustuotot ja -kulut	0	0	0	
Vuosikate	1 081	1 081	802	
Poistot ja arvonalentumiset	1 081	1 081	1 078	99,7 %
Tilikauden tulos	0	0	-276	
Poistoeron muutos	0	0	0	
Tilikauden ylijäämä/alijäämä	0	0	-276	

Taulukko 12. Pelastuslaitoksen lyhennetty tuloslaskelma

Pelastuslaitoksen taloudellinen tilanne on haasteellinen. Ensihoitopalvelujen ulkoiset toimintatuotot eivät tule toteutumaan suunnitellusti. Toimintamallien muutokset aiheuttavat toimintatuottoihin noin 0,4 milj. euron vajeen. Toimintakulujen ennustettu ylitys on 0,65 milj. euroa, joka johtuu henkilöstökulujen ylittymisestä. Henkilöstökulujen ylittyminen johtuu operatiivisen henkilöstön työajan muutoksesta ja kesäkuussa maksetusta palkkojen kertaerästä. Lounais-Suomen aluehallintovirasto on myöntänyt työsuojelun poikkeusluvan pelastus- ja ensihoitohenkilöstölle siten, että operatiivisen henkilöstön työaika voidaan järjestää 24 tunnin työvuoroissa ja säännöllinen työaika on keskimäärin 40 tuntia viikossa enintään 52 viikon tasoittumisjakson aikana. Operatiivisen henkilöstön työaika lyhenee viikossa kahdella tunnilla. Työnantajalle aiheutuu työajan lyhennyksestä operatiivisen toiminnan henkilöstömenoihin noin 0,85 milj. euron lisäkustannukset.

Toimenpiteet talousarviossa pysymiseksi

Pelastuslaitos siirtyy ICT-palvelujen osalta turvallisuusverkon (TUVE) käyttäjäksi. ICT-palvelujen ostoissa olevia päällekkäisyyksiä vähennetään nopeutetulla aikataululla. Meitan ICT-palvelujen ostoista luovutaan soveltuvin osin kolmessa vaiheessa 6/23, 9/23 ja 12/23.

Määräaikaisen henkilöstön/sijaisten palkkaamisen harkintakriteereitä on tiukennettu. Päällikkö- ja asiantuntijatehtävien sijaisuudet hoidetaan sisäisin järjestelyin.

Pelastuslaitoksen talousarviosta kohdennetaan palveluintegraation kehitystyöhön kustannuksia toiminnan ja vakiinnuttamisen ja kehittämisen valtionavustukseen 0,5 milj. euroa.

Strategisten tavoitteiden toteutumista vaikeuttavat tekijät

Pelastushenkilöstön vaikea saatavuustilanne kuormittaa päätoimista henkilöä ja vaikuttaa lakisääteisistä tehtävistä suoriutumista.

Taloudelliset reunaehdot eivät mahdollista pelastustoimen palvelutasopäätöksessä vuodelle 2023 suunniteltujen kehittämistoimenpiteiden toteuttamista. Lisäksi pelastustoimen palvelutason ylläpitäminen pelastuslain edellyttämällä tasolla ja palvelutasopuutteiden korjaaminen tulee olemaan haasteellista.

Ensihoitopalvelujen kehittämisohjelman mukaisesti palvelutuotannon järjestelyihin tehtiin kuluvan vuoden alusta useita kehittämistoimenpiteitä. Kehittämistoimenpiteiden vaikutuksia lakisääteisten palvelujen toteutumiseen pystytään arvioimaan luotettavasti kolmannen osavuositarkastuksen yhteydessä.

5.7 TYTÄRYHTIÖT

Polkan ja emon yhteinen kehitystyö palvelutarpeen standardoimiseksi on edennyt hyvin. Talouden tavoiteohjelman mukaiset säästöt edellyttäisivät leikkauksia palvelutarpeeseen, mutta tavoitetta ei tulla saavuttamaan ja tilikaudesta on tulossa alijäämäinen. Hyvinvointialueuudistuksen myötä toteutunut 14 eri organisaatiokulttuurin yhdistäminen on edennyt odotettua paremmin.

Siun työterveyden tavoitteet ovat pääosin toteutumassa. Osakeannissa yhtiöön tuli 9 uutta omistajaa. Yhtiön alkuvuosi on ollut ylijäämäinen, mutta kahden isomman kunta-asiakkaan siirtyminen pois asiakkuuksista heikentää tulopuolta loppuvuonna ja toimenpiteitä talouden hallinnaksi tarvitaan. Yhtiössä käytiin alkusyksystä muutosneuvottelut, joiden tavoitteena on noin 0,5 milj. euron kustannussäästöt. Lääkäritilanne on parantunut kesän jälkeen.

Kiinteistöosakeyhtiöillä huoneistojen vuokrausasteet ovat lähes tavoitteen mukaisia. Tikkamäen Vuokratalojen peruskorjaukset etenevät suunnitellusti, ja ovat toteutuneet ennakoitua edullisemmin. Paiholankoskella asukkaiden vaihtuvuus on melko suurta ja vuokratilastit ovat heikentäneet tulopuolta. Yhtiöiden korjaushankkeet etenevät suunnitellusti ja ne on rahoitettu tulo-rahoituksella ja varauksilla.

Tikkamäen Palveluilla uusi kahvila on lisännyt myyntiä merkittävästi. Pysäköinti- ja vuokraustoimintaa rasittaa korkea lainamäärä, johon liittyvään korkoriskiinkin on tehty toimenpiteitä yhdessä hyvinvointialueen kanssa.

Siun säätiön toimintaa haastaa lahjoitusten saaminen ja sijoitustoiminnan tuottojen taso. Hallinnollisten kulujen suhteellisesti korkea taso rasittaa taloutta. Hyvinvointialueuudistuksen aiheuttama sääntömuutos on työn alla, ja uudet säännöt on ennakkotarkastettu kesällä PRH:ssa.

6 Tuloslaskelmat

Taulukossa 13. on esitetty hyvinvointialueen talousarvio, muutettu talousarvio sekä tilinpäätösennuste.

Talousarvioon ei esitetä 3. osavuositarkastuksen yhdessä muutoksia vaan talousarviomuutokset tuodaan erillisessä pykälässä aluehallituksen ja -valtuuston käsittelyyn marras-/joulukuussa. Tästä syystä muutettu talousarvio perustuu 2. osavuositarkastukseen, jolloin tehtiin ainoastaan kustannusneutraaleja muutoksia toimialueiden välillä, jotka johtuivat pääasiassa talouden tavoiteohjelman tarkemmasta kohdentumisesta.

1000 EUR	TA2023	Muutettu TA2023 OVK2	TPE 2023 (OVK3)	TPE/Muutettu TA
Toimintatuotot	111 234	113 564	121 053	106,6 %
Myyntituotot	32 420	32 092	32 873	102,4 %
Maksutuotot	51 023	51 307	54 622	106,5 %
Tuet ja avustukset	15 303	17 103	20 545	120,1 %
Muut toimintatuotot	12 487	13 062	13 014	99,6 %
Toimintakulut	819 868	822 398	881 828	107,2 %
Henkilöstökulut	448 018	444 447	443 095	99,7 %
Palvelujen ostot	252 744	264 732	322 300	121,7 %
<i>Asiakaspalvelujen ostot</i>	135 516	137 046	175 874	128,3 %
<i>Muiden palvelujen ostot</i>	117 229	127 686	146 427	114,7 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	58 626	57 386	60 442	105,3 %
Avustukset	17 388	13 818	13 966	101,1 %
Muut toimintakulut	43 092	42 015	42 024	100,0 %
Toimintakate	-708 634	-708 834	-760 774	107,3 %
Valtion rahoitus	713 471	713 471	756 395	106,0 %
Rahoitustuotot ja -kulut	-2 670	-2 470	-2 601	105,3 %
Vuosikate	2 166	2 166	-6 980	
Poistot ja arvonalentumiset	14 370	14 370	14 370	100,0 %
Tilikauden tulos	-12 204	-12 204	-21 350	
Poistoeron muutos	335	335	335	
Tilikauden ylijäämä/alijäämä	-11 869	-11 869	-21 015	

Taulukko 13. Hyvinvointialueen talousarvio, muutettu talousarvio sekä tilinpäätösennuste